

XIII. Lastensuojelu

Lastensuojelulautakunnan v:lta 1940 antama kertomus¹⁾ oli seuraavan sisältöinen:

Yleiskatsaus

Edellisen vuoden lopulla maassamme alkanut vaikea sotatilanne jatkui edelleen v:n 1940 alkukuukausina maaliskuun 13 p:nä tehtyyn Moskovan rauhaan asti. Tämän pakkorauhan kansallemme raskaisiin ehtoihin sisältyi myöskin Neuvostoliitolle vuokratulla Hangon alueella sijaitsevan Bengtsårin koulukodin menetyks n. 500 ha käsittävine maa-alueineen, yhteisarvoltaan yli 4,000,000 mk. Laitoksen henkilökunta ja oppilaat oli sijoitettava kaupungin muihin lastenhuoltolaitoksiin, etupäässä Ryttylään, mikä suuresti vaikeutti tämän laitoksen toimintaa. Bengtsårin tilan karja ja laitoksen irtaimisto saatiin niinkään siirretyksi väliaikaisesti Ryttylään, mistä se sittemmin luovutettiin eri lastenhuoltolaitosten ja osittain Tervallammen työlaitoksen käytäntöön. Kaupungin omiin laitoksiin enää kelpaamattomat rikkinäiset rautasängyt sekä kovin kuluneet ja kolhiintuneet huonekalut annettiin sittemmin kaupunginhallituksen suostumuksella Vapaan Huollon Uudenmaan läänin keskuksen välityksellä puutteessa ollelle siirtoväelle.

Sodan alkaessa maaseudulle siirretyt Sofianlehdon ja Reijolan lastenkodit olivat siellä kevääseen asti, koska ensin siirtoväen kuljetuksista aiheutuva ajoneuvojen puute ja myöhemmin kelirikko asettivat voittamattomia esteitä niiden siirtämiselle aikaisemmin omiin huoneistoihinsa takaisin.

Vaikka työ sodan aikana, asekuntoisten miesvirkkailijain ja sairaanhoitajataarkoulutuksen saaneiden naisten ollessa rintamalla y.m. maanpuolustus-tehtävissä, olikin siten supistuneilla työvoimilla raskasta ja vaikka edellä mainitut lastenkotien siirrot sekä Bengtsårin irtaimiston loppuselvittely aiheutti melkoisesti ylimääräistä vaivannäköä niinhysin lastensuojeluvirastossa kuin asianomaisissa laitoksissakin, ryhdyttiin kohta rauhan palatua uuteraan jälleenrakennustyöhön. Lautakunnan omien tehtävien ohella pyrittiin hoitamaan myöskin sotasiirtolaisten ja siirtoväen asioita ja siten helpoittamaan tilannetta juuri heidän kohdaltaan. Ja mitä lähemmäksi vuoden loppua päästiin, sitä suuremmassa määrässä lastensuojelutyökin eri muodoissaan siirtyi jälleen säännöllisiin uomiinsa. Tässä yhteydessä on kuitenkin mainittava, että vuoden lopulla menetti myöskin Toivoniemen koulukoti pika-asutuslain vaikutuksesta suurimman osan sille kuuluvan maatilan alueista, mikä — ellei näitä alueita saada palautetuksi takaisin — tulee monin tavoin jatkuvasti haittaamaan tämän laitoksen taloudenhoitoa

¹⁾ Eräät kertomusta seuranneet taulukkotiedot, joita ei ole tähän merkitty, on julkaistu Helsingin kaupungin tilastollisessa vuosikirjassa v:lta 1940/41.

ja kasvatuksellista toimintaa. Hyvin ymmärrettävää on myöskin se, että edellä mainitut sotatalven tapahtumat aiheuttivat sanottujen aluemenetyksien lisäksi kaupungin lastensuojelutoiminnalle paljon muitakin normaalioloista poikkeavia ylimääräisiä kustannuksia.

Ilahduttavana seikkana näiden suurien vaikeuksien keskellä on mainittava, että v:n 1940 lopussa valmistui lautakunnan käytettäväksi kauan päiväjärjestyksessä ollut 16,300 tilavuuskuutiota ja 140 oppilaspaiikkaa sisältävä uusi vastaanotto- ja ammattioppilaskotirakennus, joka väestönsuojineen, taluskoneineen sekä ympäristön tasoituksineen ja istutuksineen tuli maksamaan 7,887,970 mk. Kaluston viivästymisen takia päästiin tähän uuteen kotiin kuitenkin muuttamaan vasta seuraavan vuoden alussa. Otetuna kaluston arvokin huomioon maksoi tämä talo valmiiksi sisustettuna pyöreän luvuin 8,300,000 mk, johon sosiaaliministeriöltä saatiin vastaanottokodin osalta n. 2,000,000 mk:n suuruinen avustus. Talon rakennuskustannukset eivät sisälly tämän kertomuksen lopussa esitettyihin lastensuojelun vuosimenoihin, koska rakennusta varten myönnettyt määrärahat olivat kaupungin rakennustoimiston käytettävissä.

Lastensuojelulautakunta

Lautakunnan kokoonpano. Lastensuojelulautakuntaan kuuluivat v. 1940 päätoimittaja E. Kilpi puheenjohtajana, teologiantohtori P. Virkkunen varapuheenjohtajana ja muina varsinaisina jäseninä rouva M. Huttunen, toimistoapulainen T. Larsson, oikeusneuvosmies T. Nilsson, kirjanpitäjä B. Tabelle ja professori A. Ylppö sekä varajäseninä ylilääkäri P. Heiniö, toimittaja K. Kukkonen, toimittaja K.-M. Rydberg, varatuomari R. V. Rönnholm ja kansakoulunopettaja K. Saltzman.

Lautakunnan varsinaiset jäsenet, jäsen Larssonia lukuunottamatta, muodostivat samalla lautakunnan alaisissa laitoksissa toimivien kansakoulujen johtokunnan, johon opettajakunnan edustajana kuului opettaja V. E. Uusivirta sekä opettajiston varaedustajana opettaja T. R. Reino.

Kaupunginhallitusta edusti sekä lautakunnassa että koulujen johtokunnassa toimittaja Y. Räisänen.

Lastensuojeluohjesäännön 4 §:ssä säädettyyn lasten huostaanottojaostoon kuuluivat oikeusneuvosmies T. Nilsson puheenjohtajana, teologiantohtori P. Virkkunen varapuheenjohtajana ja muina varsinaisina jäseninä rouva M. Huttunen ja professori A. Ylppö sekä varajäseninä ylilääkäri P. Heiniö, päätoimittaja E. Kilpi, toimittaja K. Kukkonen ja kansakoulunopettaja K. Saltzman.

Äitiysavustusanomuksia valmistelevasti käsittelevään valiokuntaan kuuluivat päätoimittaja E. Kilpi puheenjohtajana, oikeusneuvosmies T. Nilsson varapuheenjohtajana sekä muina jäseninä neiti B. Tabelle ja professori A. Ylppö.

Opetuksen tarkastuksesta lautakunnan alaisissa kouluissa huolehtivat Helsingin kaupungin kansakoulujen ohjesäännön mukaisesti suomenkielisten kansakoulujen ensimmäinen tarkastaja A. Huuskonen ruotsinkielisten kansakoulujen tarkastajan R. Malmbergin avustamana.

Lautakunnan sekä sen jaostojen ja koulujen johtokunnan kokoukset. Lastensuojelulautakunta kokoontui sodan kestäessä ainoastaan kerran

kuukaudessa, kunnes päästiin säännöllisiin oloihin, jonka jälkeen kokouksia pidettiin jälleen jokaisen kuukauden toisena ja neljäntenä tiistaina, paitsi kesä-, heinä- ja elokuun aikana, jolloin tarvittiin kokoontua vain kerran kuukaudessa. Ylimääräisiä kokouksia pidettiin 1 ja huostaanottojaoston kokouksia 5. Äitiysavustusanomuksia käsittelevä valiokunta kokoontui 22 kertaa. Kansakouluasioita, jolloin myöskin opettajakunnan edustaja osallistui päätöksiin, käsiteltiin 2 kokouksessa. Pöytäkirjat lautakunnan kokouksista kertomusvuoden kuluessa käsittävät yhteensä 2,321 (edellisenä vuonna 2,458) eri asiaa, joista 574 (569) yleisen kanslian, 1,296 (1,533) turvattomain lasten huoltotoimiston ja 451 (356) aviottomain lasten huoltotoimiston esittämiä. Näiden lisäksi on mainittava äitiysvaliokunnan valvitelevasti käsittelemät anomukset, jotka aina kussakin lautakunnan kokouksessa merkittiin saman pykälän kohdalle ja joiden yhteinen lukumäärä oli 1,401 (1,124).

Lautakunnan käsittelemät tärkeimmät asiat. Paitsi talousarvioehdotuksen valmistelua, lasten huoltoonottamista, avustusten lakkauttamista, elatussopimusten vahvistamista, lasten koulunkäynnin ja jatko-opetuksen järjestelyä sekä äitiysavustusten myöntämistä koskevia y.m. lastensuojeluviraston ja lastenhuoltolaitosten jokapäiväisestä toiminnasta johtuvia asioita, lautakunta käsittelee kertomusvuoden aikana erinäisiä yhteiskunnallisen lastensuojelun ja nuorisonhuollon sekä alaistensa laitosten ja niihin kuuluvien maatilojen kehittämistä tarkoittavia yleisempiä kysymyksiä, joista tässä mainittakoon seuraavat:

Sen johdosta, että rautatiehallitus oli vuoden alussa supistanut lasten kuljetukseen aikaisemmin myöntämänsä luottokuljetuslippujen käyttöoikeutta sekä kieltänyt ylimääräisen alennuksen lautakunnan välityksellä kesäksi maalle lähetettäviltä lapsilta, anoi lautakunta sille tammikuun 9 p:nä lähettämässään kirjelmässä, että entisen käytännön sallittaisiin edelleenkin jatkua. Rautatiehallitus kuitenkin epäsi tämän anomuksen selittäen, että velkakuljetusta voidaan nykyisten säännösten mukaan käyttää vain lapsia lähetettäessä Helsingistä maaseutuasemille, mutta ei päinvastoin, ja ettei entisiä ylimääräisiä alennuksia n.s. kesälastenkaan kuljetukseen voida myöntää.

Lastenvalvojan oli aikaisemmin sallittu pitää todistajapalkkioiden y.m. hänen toiminnastaan aiheutuvien menojen suorittamiseksi enintään 2,000 mk:n suuruista käsikassaa, jotavastoin samalta tililtä suoritettavat aviottomain lasten ja heidän äitiensä tilapäiset avustukset asianomaisten oli täytynyt käydä nostamassa huoltolautakunnan kassavirastosta. Kun tällainen järjestelmä aiheutti näille pikku avustusten saajille turhaa vaivannäköä, anoi lautakunta tammikuun 18 p:nä kaupunginhallitukselta, että nämä tilapäiset avustuksetkin saataisiin suorittaa sanotusta lastenvalvojan käsikassasta. Anomukseen suostuttiin ja käsikassan enimmäismäärä korotettiin 5,000 mk:aan.

Kun koulukotienkin mautiloilta oli luovutettava puolustuslaitoksen käytettäväksi hevosia, joista kaikkia ei sodan päätyttyäkään saatu takaisin, aiheutui tästä näillä tiloilla hevostyövoiman puutetta, mikä esiintyi vaikeimpana meren saarella sijaitsevassa Bengtsårin, missä ei hevosta voitu kiireimpiin töihin edes naapurilta lainata. Tämän johdosta anoi lautakunta maaliskuun 4 p:nä kaupunginhallitukselta 22,000 mk:n suuruista erikoismäärärahaa uuden hevosen hankkimiseksi mainittuun laitokseen, mutta ennenkuin anomusta ennätettiin käsitellä, joutuikin Bengtsårin koulukoti

siihen kuuluvine tiloineen Moskovan rauhassa Neuvostoliitolle, joten hevosen ostaminenkin kävi tarpeettomaksi.

Polttoaineiden varaamiseksi kaupungin laitoksille järjestettiin kaupunginhallituksen tammikuun 20 p:nä tekemän päätöksen mukaisesti halkojen hakkaamista varastoon myöskin Bengtsårin ja Toivoniemen koulukotitilojen metsistä, mihin tarkoitukseen kummallekin laitokselle erikseen myönnettiin 10,000 mk:n suuruinen määräraha. Kun Bengtsår sittemmin menetettiin ennenkuin halkoja oli ennätetty hakata, siirrettiin sillekin hakkuupalkkoihin myönnetty määräraha Toivoniemen tilan käytettäväksi.

Koska Ryttylän koulukotiin oli laitoksen omien oppilaiden lisäksi maaliskuun puolivälissä asutettava vielä suurin osa Moskovan rauhassa menetetyin Bengtsårin koulukodin oppilaista ja henkilökunnasta, muodostui tilanne siellä äärimmäisen tukalaksi. Sen auttamiseksi lautakunta anoi maaliskuun 20 p:nä kaupunginhallituksen toimenpiteitä. Oppilaiden joukkokarkaausia y.m. laitoksen kasvatustoiminnalle haitallisia seurauksia, mitkä tällaisesta olotilasta saivat alkunsa, on valitettavasti ollut vaikea saada myöhemminkään pysähtymään, varsinkaan, kun jälleen syttynyt uusi sota on pitänyt yleistä mielen rauhattomuutta yllä.

Kun lautakunnan jäljelle jäämissä lastenhuoltolaitoksissa ei ollut mahdollista järjestää toimipaikkaa menetetyin Bengtsårin koulukodin johtajalle eikä kahdelle kansakoulunopettajalle, teki lautakunta maaliskuun 29 p:nä kaupungin kansakoulujen johtokunnille esityksen heidän siirtämistään kansakoulujen palvelukseen. Asia saatiinkin kaupunginhallituksen myötävaikutuksella näin järjestetyksi. Muutamit muut sanotun laitoksen toimihenkilöistä voitiin sijoittaa sittemmin valmistuneessa uudessa vastaanottokodissa avautuneisiin virkoihin, joiden järjestelystä lautakunta teki huhtikuun 16 p:nä esityksen kaupunginvaltuustolle, sekä loput Toivolan ja Ryttylän koulukoteihin, lukuunottamatta sellaisia, jotka jo eläkeiän saavuttaneina voivat siirtyä eläkkeelle.

Maaliskuun 19 p:nä päivätyssä läheteessä pyysi kaupunginhallitus lautakunnan lausuntoa Lohjan Sähkö Oy:n anomuksesta saada vetää Toivoniemen tiluksien yli aikaisemmin Lohjan pitäjässä sijaitsevaan Varolan kartanoon johdetusta sähkölinjasta haarautuva korkeajännitteinen sähköjohto saman pitäjän Karstun kylään. Ottaen huomioon, että kaupunki oli aikanaan kustantanut Toivoniemen koulukotiin Lylyisten kartanosta jatkettun korkeajännitteisen pääjohdon muuntajalaitteineen sekä myöntänyt mainitulle yhtiölle oikeuden Karstun linjan jatkamiseen siitä ilman minäkäänlaista erikoiskorvausta, ehdotti lautakunta asiasta huhtikuun 16 p:nä antamassaan lausunnossa, että oikeus Karstun linjan vetämiseen myönnettäisiin vain sillä ehdolla, että yhtiö suorittaisi Toivoniemen koulukodille päälinjasta aikoinaan aiheutuneista yli 33,000 mk:n suuruisista kustannuksista osittaisena korvauksena kerta kaikkiaan 15,000 mk sekä maksaisi sen lisäksi kyseessä olevan Karstun linjan sanotun tilan metsänkasvulle tuottaman vahingon ja sähköpylväiden peltojen muokkaukselle aiheuttaman haitan hyvityksenä linjavuokraa 1,000 mk vuodessa niin kauan kuin sopimus sähköenergian toimittamisesta Toivoniemen koulukotiin on yhtiön kanssa voimassa. Viimeksi mainitun vuosivuokran suorittamiseen ei yhtiö kuitenkaan ollut taipuvainen suostumaan, vaan anoi myöhemmin uudelleen, että kaupunki lieventäisi vaatimuksiaan vuosimaksuun nähden. Ennenkuin asia tässä uudessa vaiheessaan ennätettiin loppuun käsitellä, olivat ne pelto- ja metsäalueet, joiden läpi puheena oleva

Karstun linja oli suunniteltu vedettäväksi, siirtyneet pika-asutuslain toimeenpanossa toisille omistajille, minkä vuoksi tämän kysymyksen ratkaisu on edelleenkin keskeneräinen.

Bengtsårin koulukodin irtaimiston kuljetuksista sekä Sofianlehdon ja Reijolan lastenkotien siirrosta sodanaikaisista paikoistaan jälleen omiin huoneistoihinsa oli aiheutunut 33,640:10 mk:n suuruiset kustannukset, mitkä kaupunginhallitus lautakunnan huhtikuun 30 p:nä tekemästä anomuksesta suostui suorittamaan yleisistä käyttövaroistaan sekä käyttövaroistaan väestönsuojelua varten.

Edellisen joulukuun 7 p:nä oli kaupunginhallitus yleisten töiden pääluokkaan sisältyvistä käyttövaroistaan myöntänyt valtion Mäntsälässä omistaman Saaren kartanon pää- ja erään sivurakennuksen kunnostamiseen Sofianlehdon pikkulastenkodin sodanaikaista sijoittamista varten rakennustoimiston käytettäväksi 48,500 mk, mistä määrästä käytettiin sähkölaitteiden kunnostamiseen, huoneiden paperoimiseen y.m. erilaisiin ennakkokorjauksiin 19,905:20 mk. Huoneistot oli maatalousministeriön asutusasiain osasto luvannut tähän tarkoitukseen vuokravapaasti ehdolla, että lautakunta itse vastaisi vedensaannista, valosta ja lämmityksestä sekä jättäisi kaikki huoneet sodan päätyttyä samanlaisessa kunnossa takaisin kuin missä ne olivat niitä vastaanotettaessa. Suostumatta lautakunnan ehdottamaan huoneistojen vastailevan tarkastukseen niistä pois muutettaessa, esitti asutushallitus myöhemmin lautakunnalle 25,000 mk:n suuruisen laskun lastenkodin siellä sen mielestä aiheuttamien korjauskulujen peittämiseksi, ilman että edellä mainittuja kaupungin suorittamia ennakkokorjauskustannuksia otettiin edes lyhennyksenä huomioon. Lautakunnan elokuun 19 p:nä asiasta antaman lausunnon nojalla kaupunginhallitus suoritti tämän lautakunnan mielestä suurelta osaltaan kohtuuttoman hyvityksen edellä mainitun korjausmäärärahan jäännöksestä erikoisesti siihen katsoen, ettei varsinaista vuokraa näistä huoneistoista tarvittu maksaa.

Kun Ryttylän koulukotitilalla ei ollut riittävästi rehuja Bengtsårista sinne tilapäisesti siirretylle karjalle eikä tätä karjaa kokonaisuudessaan muutenkaan siellä tarvittu, teki lautakunta toukokuun 14 p:nä kaupunginhallitukselle esityksen, että Ryttylän maatilan sijoitusmahdollisuudet ylittävä osa Bengtsårin lehmistä saataisiin siirtää huoltolautakunnan suostumuksella Tervalammen työlaitokseen, edellytyksin, että jos johonkin vastaisuudessa perustettavaan kaupungin lastenhuoltolaitokseen karjaa tarvittaisiin, Tervalammen työlaitos olisi silloin velvollinen luovuttamaan sille vastaavan määrän samanarvoisia lehmiä, ja että tästä siirrosta aiheutuvat inventarioarvojen muutokset sekä tulovajaukset ja -ylitykset olisi huomattava kummankin laitoksen tileissä. Asia saatiinkin näin järjestetyksi.

Ryttylän koulukodin Alatalo nimisen oppilasosaston korjaustöitä varten oli v:n 1940 menoarvioon merkitty rakennustoimiston käytettäväksi 196,000 mk:n suuruisen määräraha. Samoin oli kaupunginhallitus lautakunnan esityksestä syyskuun 6 p:nä yleisten töiden pääluokkaan sisältyvistä käyttövaroistaan myöntänyt asuntojen järjestämiseksi Bengtsårista Ryttylään siirretyille maataloustöiden ohjaajalle ja tallimiehelle 62,600 mk. Koska näitä töitä ei työvoiman saantivaikeuksien takia voitu aikanaan suorittaa, siirrettiin Alatalon korjausmääräraha seuraavaan vuoteen, jota vastoin kaupunginhallitus lokakuun 10 p:nä peruutti päätöksensä edellä mainitun 62,600 mk:n erikoismäärärahan myöntämisestä jättäen Bengtsårin maataloustöiden ohjaajan ja tallimiehen asunnon järjestämisen lautakunnan

uuden esityksen varaan. Alatalon korjauksia koskevan määrärahan siirto saatettiin valtionavun varaamista varten myöskin sosiaaliministeriön lastensuojelutoimiston tiedoksi.

Koska Bengtsårin puutarhuri siirrettiin tämän laitoksen menettämisen jälkeen Toivolan koulukotiin, voitiin puutarhaviljelyksiä siellä entisestään laajentaa. Kun pouta-aikoina Toivolassa vallitseva veden puute teki kuitenkin laajasuuntaisemman puutarhatyön kannattamattomaksi, esitti lautakunta kesäkuun 28 p:nä kaupunginhallitukselle, että se antaisi kaupungin vesijohtolaitoksen tehtäväksi lähemmin tutkia, millä tavoin vedensaanti Toivolan koulukodin puutarhaviljelyksille keinoitekoista kesäkastelua varten olisi käytännöllisimmän järjestettävissä. Vesijohtolaitoksen laatimien laskelmien perusteella merkittiinkin veden johtamiseksi lähellä olevasta Vantaanjoesta seuraavan vuoden menoarvioon rakennustoimiston käytettäväksi 73,000 mk:n suuruinen määräraha.

Kun Kullatorpan lastenkodin ulkohuonerakennus on jo niin lahonnut, ettei siitä enää korjaamallaakaan saa kunnollista, ja kun myöskin sauna tässä laitoksessa olisi erikoisesti lasten kylvettämiseen tarpeellinen, laati rakennustoimisto lautakunnan kesäkuun 28 p:nä tekemästä esityksestä piirustukset ja kustannuslaskelmat kumpaakin rakennusta varten. Kaupunginhallitus päätti kuitenkin toistaiseksi evätä niihin tarpeellisen määrärahan merkitsemisen talousarvioehdotukseen.

Kesäkuun 17 p:nä tuhosi tulipalo Siltalan tilan tiiliseinäisen navetta-rakennuksen pärekaton ja kaikki muutkin puosot. Suomen Maalaisten Keskinäinen Paloapuyhtiö, jossa rakennus oli vakuutettu 75,000 mk:sta, korvasi vahingon 57,500 mk:lla. Lautakunnan kesäkuun 28 p:nä tekemästä esityksestä luovutti kaupunginhallitus tämän rahamäärän Ryttylän koulukodin käytettäväksi rakennuksen uusimiseen ja sillä se saatiinkin entistä ehompaan kuntoon.

Edellisenä syksynä oli poistettu piikkilangat Kullatorpan lastenkodin tonttialuetta ympäröivästä aitauksesta. Kun 3—9 vuotiaiden, osittain vajaakykyisten lasten valvominen heidän ulkosalla ollessaan ilman aitaa kävi vaikeaksi, antoi kaupunginhallitus lautakunnan heinäkuun 19 p:nä sille tekemästä esityksestä rakennustoimiston tehtäväksi laittaa mainittuun lastenkotiin uuden säleaidan myöntäen samalla yleisten töiden pääluokkaan sisältyvistä käyttövaroistaan tähän tarkoitukseen 29,500 mk:n suuruisen määrärahan.

Ryttylän koulukodin johtajan esityksestä anoi lautakunta heinäkuun 19 p:nä kaupunginvaltuustolta, että tilapäisen työvoiman tililtä palkattujen konepuusepän ja metallitöiden apulaisopettajan toimet mainitussa laitoksessa vakinaistettaisiin seuraavan vuoden alusta lukien. Kokouksessaan elokuun 28 p:nä kaupunginvaltuusto kuitenkin epäsi tämän esityksen.

Koska uuden vastaanottokodin rakennustöitä viimeisteltäessä oli havaittu erinäisiä piirustuksista poikkeavia pikku muutoksia tarpeellisiksi ja kun rakennustoimistolta oli epähuomiossa jäänyt joitakin välttämättömiä taluskoneita alkuperäisiin kustannuslaskelmiin merkitsemättä, anoi lautakunta elokuun 1 p:nä kaupunginvaltuustolta näitä tarkoituksia varten 106,970 mk:n suuruisia määrärahaa, mikä myönnettiinkin.

Kun Toivoniemen koulukodin ruokataloudessakin oli vuodesta toiseen täytyntä käyttää järvivettä, mitä asianomainen lääkäri ei pitänyt sopivana, oli eräältä Lohjalla toimivalta vesijohtoliikkeeltä hankitun urakkatarjouksen perusteella talousarvioon tuloa tuottamattomien pääomamenojen pääluokan

lukuun Talorakennukset rakennustoimiston käytettäväksi merkitty 17,000 mk:n suuruisen määräraha kaivon sekä siihen kuuluvan vesijohdon ja pumpun rakentamiseksi mainittuun laitokseen. Kaupunginarkkitehti ei kuitenkaan hyväksynyt paikallista urakoitsijaa eikä tämän laatimia kustannuslaskelmia, vaan ilmoitti suorittavansa nämä työt rakennustoimiston omilla työvoimilla. Kun töiden alkuunpaneminen sittemmin viivästy, ennätivät tarveaineiden hinnat sillä välin kohota niin paljon, ettei alkuperäinen urakoitsijakaan katsonut enää voivansa suorittaa kyseisiä töitä edellä mainitulla urakkasummalla. Jotta tämä monta vuotta vireillä ollut kaivokysymys olisi vihdoinkin saatu ratkaistuksi, anoi lautakunta syyskuun 24 p:nä kaupunginhallitukselta, että talousarviossa oleva 17,000 mk:n määräraha siirrettäisiin Toivoniemen koulukodin käytettäväksi sanottuun tarkoitukseen sekä sen lisäksi 11,000 mk, eli siis yhteensä 28,000 mk, johon kaupunginhallitus suostuikin ja millä summalla paikallinen urakoitsija sitten koulukodin toimesta laittoi tämän kaivon johtoineen ja pumppuineen kuntoon.

Kaupunginhallitukselle lokakuun 1 p:nä antamassaan lausunnossa lautakunta puolsi Työläisäitien ja Lasten kotiyhdistys r.y:lle myönnettäväksi kaupungin varoista 3,000,000 mk:n lainan äitien- ja lastenkodin rakentamiseksi Lemunkujan tontille n:o 1, jonka kaupunginvaltuusto oli v. 1939 luovuttanut sille vuokravapaasti tätä tarkoitusta varten. Asia sai myöhemmin sellaisen ratkaisun, että kaupunki suostui yhdistyksen puolesta takaukseen mainitun suuruudesta lainasummasta.

Koska kansliatyö lastensuojeluvirastossa oli siinä määrin lisääntynyt, ettei päivittäisiä kirjoitus- y.m. tehtäviä ollut mahdollista tyydyttävästi suorittaa käytettävissä olevilla työvoimilla, anoi lautakunta lokakuun 22 p:nä kaupunginhallitukselta, että naistarkastajain avuksi saataisiin palkata marraskuun 1 p:stä alkaen henkisen alan työttömistä ylimääräinen toimisto-apulainen 1,900 mk:n kuukausipalkoin, mihin anomukseen kaupunginhallitus suostuikin.

Sosiaaliministeriö oli pyytänyt lautakunnan lausuntoa huoltotyöntekijäin koulutuksen järjestämistä suunnitelleen komitean mietinnöstä. Lokakuun 31 p:nä antamassaan lausunnossa lautakunta yhtyi pääpiirteissään puoltamaan komitean ehdotuksia, jotka päätyivät siihen, että tällainen koulutus järjestettäisiin toistaiseksi Yhteiskunnallisen korkeakoulun yhteyteen.

Lastensuojeluvirasto

Virkaileijat. Lastensuojelun toimitusjohtajana toimi filosofianmaisteri R. Liukkonen sekä lautakunnan ja sen valiokuntain sihteerinä hovioikeudenauskultantti A. Koskenkylä. Lautakunnan kassa- ja tiliasiat olivat edelleen yhdistettyinä huoltolautakunnan tilitoimistoon, kun taasen lastenhuoltokorvausten perimisestä huolehti huoltolautakunnan ja lastensuojelulautakunnan yhteinen asiamiestoimisto. Koulukotien, vastaanotto- ja ammattioppilaskodin sekä Kullatorpan lastenkodin lääkärinä oli lääketieteen- ja kirurgiantohtori U. Muroma, joka tarkasti myöskin tylsämielisten laitoksiin ja aistivialliskouluihin pyrkivät lapset sekä yleensä 7 vuotta vanhemmat lautakunnan hoidokit ja lisäksi lautakunnan kesäksi maalle toimittamat lapset. Yleisen kanslian kansliatehtäviä hoiti neiti C. Nyström filosofianmaisteri I. Valtamon avustamana sekä vastaanotto- ja rekisteri-

toimistoa neiti M. Tawaststjerna neitien H. Strählmanin ja T. Parman avustaessa toimistolle ilmoitettujen lastensuojelutapausten tutkimisessa. Syyskuun 1 p:nä otettiin rekisteritoimistoon edellisten lisäksi ylimääräiseksi apulaiseksi rouva I. Aaltonen.

Lastenvalvojana toimi hovioikeudenauskultantti A. E. Heiskanen, varamiehenään sihteeri A. Koskenkylä, ja lastenhuollontarkastajana sekä samalla nuorisonhuoltajana pastori K. F. Palomäki. Lastenvalvojan ja lastenhuollontarkastajan välittömässä johdossa toimiville aviottomain ja turvattomain lasten huoltotoimistoille kuuluvain lasten hoitoa valvoi lääketieteenlisensiaatti R. Granholm naistarkastajien neiti M. Ahlbergin ja rouva A. Stegmanin avustamana, joista edellinen huolehti alle 7 vuotiaiden ja jälkimmäinen sitä vanhempien lasten sijoituksista. Kaupunkiin sijoitettujen pikkulasten hoidon tarkkaajana toimi rouva I. Stenvall sekä lisäksi myöskin kunnallisten lastenhoidonneuvolain hoitajat, neidit L. Hirstiö, H. Parviala, L. Sarvi ja L. Soini. Samoin antoivat kaupungin avustamat yksityiset lastenhoidonneuvolat pikkulasten hoidon valvonnassa apuansa. Kaupungissa yksityiskoteihin sijoitettujen 7 vuotta vanhempien lasten hoitoa valvoivat kodissävijät rouvat M. Hainari ja E. Rätty sekä neiti M. Ramstedt, jotka huolehtivat myöskin nuorisonhuoltojaostolla tarpeellisista kotikäynneistä. Kansliatehtäviä turvattomain lasten huoltotoimistossa hoitivat neidit G. Boldt ja E. Ekholm sekä nuorisonhuoltojaostolla neiti E. Hirn, Lastenvalvojan perimistöimistöä hoitivat rouva A. Aminoff ja filosofianmaisteri M. Törnudd, kun taasen aviottomain lasten huoltotoimiston kansliatehtävistä huolehtivat rouvat A. Alanen ja V. Hyvärinen. Äitiysavustusten jakoa koskevien asioiden valmistelusta huolehti rouva S. Hiisivaara.

Lautakunnan tekemäin päätösten johdosta tai muusta syystä lähetettiin lastensuojeluvirastosta kertomusvuoden kuluessa yhteensä 14,273 (edellisenä vuonna 11,122) kirjelmää tai laajempaa esitystä, joista 682 (855) lautakunnan puheenjohtajan allekirjoittamia, 832 (589) toimitusjohtajan ja sihteerin lähettämiä, 2,340 (742) rekisteritoimistosta, 1,709 (2,533) turvattomain lasten huolto-osastolta, 6,433 (4,065) aviottomain lasten osastolta, 369 (528) nuorisonhuoltojaostolta ja 1,908 (1,810) äitiysavustusta koskevia asioita. Näiden lisäksi lähetettiin viraston eri osastoilta lasten vanhemmille tai muille yksityisille henkilöille joukko kirjeellisiä kansliaankutsuja tai muita tiedusteluja, joita ei katsottu tarpeelliseksi rekisteröidä.

Ilmoitukset lastensuojelutoimenpiteitä kaipaavista lapsista. Lukuunottamatta lastensuojeluviraston nuorisonhuoltojaostolle ilmoitettuja 330 koulusta poisjäänyttä lasta kuin myöskin saman jaoston välityksellä 156 kesäksi maalle toimitettua sekä 2,331 leikkikentille ilmoittautunutta lasta, jätettiin lautakunnan vastaanotto- ja rekisteritoimistoon kertomusvuoden kuluessa yhteensä 1,893 (edellisenä vuonna 1,971) ilmoitusta hoidon ja kasvatuksen puutteesta olevista lapsista ja nuorista henkilöistä, jakautuen nämä ilmoitukset niitä tehneisiin nähden seuraavasti:

Huoltolautakunta	112	Vanhemmat itse	414
Kansakouluntarkastajat	7	Lastensuojeluyhdistykset	51
Poliisilaitos	411	Lastensuojeluvirkailijat	288
Muut viranomaiset	348	Yksityiset henkilöt	262

Yhteensä 1,893

Ilmoittajain tiedonantojen mukaan oli ilmoituksen aiheena:

Lain rikkominen	368	Lasten pahoinpitely tai huono hoito.....	63
Muut kasvatukselliset syyt	72	Vanhempain huono elämä	69
Lasten aistivallisuus tai vähälahjaisuus	20	Muut syyt	102
Lasten turvattomuus	686	Sotasiirtolaisuus	275
Lasten avioton syntyperä	238		
		Yhteensä	1,893

Useat ilmoitetuista tapauksista siirtyivät turvattomain lasten huolto-osastolle tai osoittautuivat toimeenpannuissa tutkimuksissa sen laatuiseksi, etteivät ne aiheuttaneet asianomaisille annettuja ohjeita tai varoituksia ankarampia toimenpiteitä. Minkä verran ilmoitetuista lapsista oli otettava lautakunnan huostaan samoin kuin muutkin heihin kohdistuneet erikoisemmat toimenpiteet ja niiden perusteena olevat syyt ilmenevät seuraavista tässä kertomuksessa esiintyvistä selostuksista.

Lastensuojelulautakunnan huostaan otetut lapset. V:n 1940 alussa oli lastensuojelulautakunnan täysihuollossa edellisestä vuodesta jäljellä kaikkiaan 2,227 lasta. Vuoden kuluessa otettiin hoidettavaksi 679 lasta (edellisenä vuonna 591), joten kertomusvuoden aikana oli lautakunnan täysihuollossa yhteensä 2,906 (2,911) lasta. Edellä mainituista 2,906 lapsesta oli lautakunnan yleisen kanslian huollettavana 408 suojelukasvatusta tarvitsevaa ja turvattomain lasten huoltotoimiston hoivissa 2,459 n.s. köyhäinhoidollista eli turvatonta lasta. Sitä paitsi oli 39 lasta osan vuodesta yleisen kanslian ja osan vuodesta turvattomain lasten huoltotoimiston huollossa. Lasten vaihtuminen vuoden kuluessa selviää seuraavasta yhdistelmästä:

Huolto-osasto	Jäljellä v:sta 1939		Uusia		Yhteensä		Eronneita 1)		Jäljellä v:een 1941		V:n 1940 kuluessa poistettuja ja uudelleen hoitoon otettuja	
	Poikia	Tyttöjä	Poikia	Tyttöjä	Poikia	Tyttöjä	Poikia	Tyttöjä	Poikia	Tyttöjä	Poikia	Tyttöjä
Yleisen kanslian huollossa	254	96	70	27	324	123	104	11	220	112	5	1
Turvattomain lasten huoltotoimiston hoivissa	949	928	305	316	1,254	1,244	340	325	914	919	43	46
Yhteensä	1,203	1,024 ²⁾	344 ²⁾	335 ²⁾	1,547 ²⁾	1,359 ²⁾	413 ²⁾	328	1,134	1,031	48	47

Kuten edellä olevasta asetelmästä ilmenee, oli kertomusvuoden kuluessa hoidetuista lapsista 95 sellaista, jotka syystä tai toisesta poistettiin lautakunnan luettelosta, mutta myöhemmin otettiin jälleen lautakunnan hoitoon, suurin osa näistä turvattomain lasten osastolla.

Edellä mainituista 2,906 lapsesta osa oli sijoitettu lautakunnan omiin laitoksiin, osa yksityisten ylläpitämiin lastenhuoltolaitoksiin ja yksityis-

1) Tähän sisältyy 21 poikaa ja 21 tyttöä, jotka jo kertomusvuoden alussa poistettiin lautakunnan huostasta. — 2) Molemmissa ryhmissä esiintyvä lapsi on otettu summaan vain kerran.

koteihin. Sitä paitsi hoidettiin aistiviallisia ja tylsämielisiä sekä raajarikkooisia heille sopivissa erikoolaitoksissa. Lisäksi 20 lasta sai vain rahaavustusta. Lasten jakaantuminen eri hoitomuotojen mukaan sekä hoitopäivien luku eri hoitopaikoissa selviää seuraavasta yhdistelmästä:

Hoitomuoto	Lapsia			Hoitopäiviä		
	Polkia	Tyttöjä	Yhteensä	Polkien	Tyttöjen	Yhteensä
<i>Suojelukasvatusta tarvitsevia</i>						
<i>a) lapsia</i>						
Lautakunnan omilla laitoksissa.....	252	54	306	57,981	16,397	74,378
Aistiviallis- ja raajarikkooisten hoitoloissa	6	4	10	1,239	703	1,942
Vajaamielisten hoitoloissa	60	50	110	16,715	15,154	31,869
Ammattikoulukodeissa	1	—	1	246	—	246
Sairaaloissa	7	3	10	786	745	1,531
Muissa laitoksissa	3	1	4	429	366	795
<i>b) nuoria henkilöitä</i>						
Seimelän tyttökodissa	—	12	12	—	3,285	3,285
Vuorelan kasvatustaloksessa	—	1	1	—	2	2
Pohjolan poikakodissa	1	—	1	366	—	366
Rajamäen työsiirtolassa	5	1	6	837	13	850
Väinölän turvakodissa	—	2	2	—	94	94
Vain raha-avustuksia saaneita	2	—	2	—	—	—
<i>Yhteensä</i>	324	123	447	78,599	36,759	115,358
<i>Turvattomia</i>						
<i>a) lapsia</i>						
Lautakunnan omilla laitoksissa	315	241	556	55,968	38,598	94,566
Yksityisissä lastenhuoltolaitoksissa	414	446	860	105,187	115,970	221,157
Ammattikoulukodeissa	1	—	1	365	—	365
Sairaaloissa	27	39	66	584	2,217	2,801
Yksityisissä perheissä	580	605	1,185	167,477	174,659	342,136
Vain raha-avustuksia saaneita	8	10	18	—	—	—
<i>b) nuoria henkilöitä</i>						
Seimelän tyttökodissa	—	5	5	—	776	776
Rajamäen naissirtolassa	—	1	1	—	3	3
Lausteen poikakodissa	2	—	2	481	—	481
<i>Yhteensä</i> ¹⁾	1,254	1,244	2,498	330,062	332,223	662,285
Kaikkiaan	1,547	1,359	2,906	408,661	368,982	777,643

Lautakunnan huoltoon otetuista lapsista oli avioliitossa syntyneitä 1,499 eli 51.6 % ja aviottomia 1,407 eli 48.4 %. Turvattomiin lapsiin nähden olivat vastaavat suhdeluvut 49.4 ja 50.6 sekä suojelukasvatusta tarvitseviin lapsiin nähden 64.2 ja 35.8. Kaikista aviosyntyisistä lapsista oli 824:llä eli 55.0 %:lla molemmat vanhemmat elossa, 523:lla eli 34.0 %:lla oli jompikumpi vanhemmista kuollut ja 152 eli 10.1 % oli täysin orpoja. Aviottomista lapsista 637:llä eli 45.3 %:lla oli sekä isä että äiti elossa, 694:llä eli 49.3 %:lla oli isä tai äiti kuollut tai isä tuntematon ja 76:lla eli 5.4 %:lla olivat molemmat vanhemmat kuolleet tai tuntemattomia.

Ikäänsä nähden lapset jakaantuivat seuraavasti:

¹⁾ Kahdessa tai useammassa ryhmässä esiintyvä lapsi on otettu summaan vain kerran.

Ikä vuoden päätyessä, vuotta	Suojelukasvatusta tarvitsevia lapsia		Turvattomia lapsia		Lapsia kaikkiaan	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Alle 2	—	—	291	11.6	291	10.0
2—6	6	1.3	652	26.1	657	22.6
7—12	98	21.9	914	36.6	996	34.3
13—15	161	36.0	464	18.6	608	20.9
16—17	133	29.8	159	6.4	287	9.9
18—	49	11.0	18	0.7	67	2.3
Yhteensä	447	100.0	2,498	100.0	2,906	100.0

Suurin osa lapsista oli syntynyt Helsingissä, nim. 2,127 eli 75.4 % niistä, joiden syntymäpaikka oli tiedossa. Pääkaupunkia ympäröivissä kunnissa oli syntynyt 27 ja muualla Uudenmaan läänissä 162, joten muualla syntyneitä oli ainoastaan 505 eli 17.9 %. Köyhäinhoidollinen kotipaikka-oikeus oli 2,371:llä eli 84.1 %:lla Helsingissä, 69:llä kaupunkia ympäröivissä kunnissa sekä 52:lla muualla Uudenmaan läänissä. Vain 215:llä oli kotipaikka-oikeus jossakin muussa maan kunnassa, kun taas 111 lapsen hoitokustannukset valtio korvasi.

Jotta saataisiin selvitettyksi, mihin yhteiskuntaluokkiin lautakunnan huollossa olevat lapset kuuluvat, on heidät ryhmitetty vanhempainsa ammatin perusteella, aviosyntyiset isän ja aviottomat äidin ammatin mukaan. Sen nojalla oli m. m. tehdas- y. m. ammattityöntekijäin lapsia 1,040 eli 35.8 %, muiden työntekijäin 650 eli 22.4 %, palvelijoiden 496 eli 17.1 %, itsenäisten liikkeenharjoittajain 243 eli 8.4 %, liikeapulaisten ja palveluskunnan 268 eli 9.2 % sekä virkamiesten ja vapaiden ammattien harjoittajien lapsia 40 eli 1.4 %.

Kodeissa toimitettujen tutkimusten mukaan oli syynä siihen, miksi edellä mainitut lapset otettiin lautakunnan hoitoon, useimmissa tapauksissa jokin vanhemmista johtuva seikka. Ainoastaan 402:ssa eli 13.8 %:ssa tapauksista syy johtui lapsesta; 225 lasta nimittäin otettiin sairauden, vammaisuuden, aistivallisuuden tai raajarikkoisuuden ja 177 lasta pahan tapaisuuden vuoksi lautakunnan huostaan. Sen sijaan 2,411:ssä eli 83.0 %:ssa tapauksista syy johtui vanhemmista. 737 eli 25.4 % lapsista otettiin huollettavaksi sen vuoksi, että vanhemmilta puuttui kasvatuskky, 521:llä eli 17.9 %:lla oli jompikumpi tai molemmat vanhemmista kuolleet, 367 lasta eli 12.6 % oli vanhempiensa hylkäämiä ja 438 lapsen, 15.1 %, vanhemmat olivat joko sairaita tai oli heillä muuten työkyky vähentynyt, 187 tapauksessa, 6.4 %, vanhemmat olivat joko työhaluttomia, huolimattomia tai juoppoja.

Äidinkieli oli 2,372:lla eli 81.6 %:lla suomi, 461:llä eli 15.9 %:lla ruotsi ja 73:lla eli 2.5 %:lla jokin muu kieli.

Yleisen kanslian hoidokit ja niitä varten tarkoitettut laitokset

Suojelukasvatusta tarvitsevat edellä mainituista lautakunnan huostaan otetuista lapsista olivat lastensuojeluviraston yleisen kanslian hoidossa ja oli näiden huoltamiseen käytettävissä seuraavat kaupungin ylläpitämät laitokset:

Vastaanotto- ja ammattioppilaskoti Merikadun 21:ssä. Edellinen näistä toimii havaintojentekolaitoksena kouluikäisten lasten vastaisiin hoitopaikkoihinsa sijoittamista varten, jota paitsi käytökseltään moitteettomat lapset voivat sen koululaisosastolla asuen käydä kaupungin kansa- ja ammattikouluissa. Ammattioppilaskoti taasen tarjoaa asunnon ja hoitoa sellaisille lautakunnan alaisista laitoksista kaupunkiin käsityöläisoppiin tai tehtaiden työpajoihin siirtyville pojille, joilla ei ole kunnollista omaa kotia ja jotka eivät yksin jätettyinä voisi vielä tulla elämässä omin neuvoin toimeen. Vastaanottokodissa oli yhteensä 52 ja ammattioppilaskodissa 18 hoitopaikkaa. Kummankin laitoksen johtajana toimi opettaja M. Tuokko ja emännöitsijänä neiti E. Gröning hoitaen samalla tyttöosastoa hoitajatarharjoittelijan avustamana. Poikaosaston hoitajana toimi neiti I. Hänninen, apunaan toinen hoitajatarharjoittelija ja ammattioppilaskotia hoiti neiti I. Jääskeläinen. Näiden lisäksi oli kaikilla osastoilla yhteinen keittäjä ja palvelija sekä leipoja ja pesijä.

Bengtsårin koulukoti siihen kuuluvine maatioineen, Bromarvin pitäjässä, on kaksikielinen ja tarkoitettu ennen siellä sattunutta tulipaloa enintään 85 yläkansakoulun tai jatkokoulun ikäasteella olevalle pojalle. Laitoksen johtajana toimi kansakoulunopettaja J. G. Lindholm. Suomenkielisen osaston opettajana oli opettaja A. R. Taipale ja ruotsinkielisen osaston opettajana C. A. Collén. Kummankielisten jatkoluokkain opetustunteja hoitivat edellä mainitut opettajat sekä laitoksen johtaja yhteisesti. Koulukodin emännöitsijänä toimi neiti E. Ranta ja kolmeen eri asuntolaan sijoitettujen oppilaiden hoitajina neidit Z. Ekholm, E. Nieminen ja A. Ohraniemi. Käytännöllisten ammattien opetusta antoivat veistonopettaja M. J. Pitkänen, räätälimestari A. Stenlund, suutarimestari F. Mäkynen, puutarhuri J. E. Lindqvist, maataloustöiden johtaja A. Holmström, karjanhoitaja L. Kangas sekä lämmittäjä-mekanikko A. Salmi. Lisäksi kuului laitoksen henkilökuntaan tallimies, renki, keittäjä, leipoja, kaksi pesijää ja kolme palvelijaa. Kumpikin kansakoulunopettaja sekä veistonopettaja olivat kuitenkin rintamalla ja heidän tehtäviään hoidettiin tilapäisillä työvoimilla. Niinkuin edellä on toisessa yhteydessä mainittu, oli tämän laitoksen toiminta lakkautettava maaliskuun puolivälissä, jolloin oppilaat ja virkoihinsa edelleen jääneet toimihenkilöt sijoitettiin muihin lastenhuoltolaitoksiin, paitsi johtaja ja opettajat kaupungin kansakoulujen palvelukseen.

Tavolan koulukoti Nummen pitäjässä, on tarkoitettu enintään 25 kehityksensä puolesta apukouluasteella olevalle suomenkieliselle pojalle. Laitoksen oppilasasuntolassa oli 15 sijaa. Osa oppilaista oli sijoitettu täysihoitoon laitoksen lähellä oleviin yksityisiin perheisiin. Koulukodin johtajana ja samalla opettajana toimi J. Jokinen sekä emännöitsijänä ja oppilasasuntolan hoitajana neiti M. Leppäniemi, apunaan keittäjä. Sotatilanne ei sanottavammin häirinyt tämän syrjäisellä maaseudulla sijaitsevan laitoksen toimintaa.

Ryhtylän koulukoti, omine maatioineen, Hausjärven pitäjässä, voi ottaa vastaan 120 yläkansakoulun ja jatkokoulun ikäasteella olevaa suomenkielistä poikaa. Tämän koulukodin toiminnassa on kiinnitetty erikoista huomiota mahdollisimman monipuolisen ja tehokkaan ammattiopetuksen järjestämiseen. Laitoksen johtajana oli diplomi-insinööri V. Antila. Opettajina toimivat T. A. Mikkola, S. Pellinen ja T. R. Reino. Emännöitsijänä oli neiti M. Nurmi. Viidessä eri kotikunnassa asuvien oppilaiden

hoitajina toimivat neidit M. Aflecht, H. Ilvesvaara, T. Lehmuskoski, E. Roselius ja T. Roukko. Opetusta eri ammasteissa antoivat veistonopettaja L. Keinänen puuseppien, V. Pakarisen ja J. Saipion avustamana, metallitöidenopettajat V. J. Manner, S. Koljander ja seppä K. Moisio, räätälimestari K. V. Laakso, suutarimestari J. A. Lampinen, puutarhuri L. Päivike, maataloustöidenjohtaja V. Niittylä ja karjakko M. Koskinen. Näiden lisäksi kuului laitoksen toimihenkilöihin keittäjä, leipoja, 3 palvelijaa, 2 pesijää, lämmittäjä, tallimies, navetta-apulainen ja 3 maataloustyöntekijää. Kaikki asekuntoiset miehet ja yksi hoitaja olivat täältäkin sotakuukausina rintamalla, minkä vuoksi koulutyö oli tänä aikana vain naisopettajan varassa.

Toivoniemen koulukoti siihen kuuluvine maataloineen, Lohjan pitäjässä, on tarkoitettu 40 kansakoulu- ja jatkokouluiässä olevalle suomenkieliselle tytölle. Laitoksen johtajana, joka osallistui myös opetukseen, toimi neiti L. Kivekäs. Opettajana oli A. Itkonen sekä emännöitsijänä ja samalla talousaskareiden ohjaajana neiti V. Viitala maaliskuun 31 p:ään asti, jolloin hänen tilalleen siirtyi Bengtsärin emännöitsijä E. Ranta. Lasten hoitajana ja samalla käsitöiden opettajana toimi käsityönopettaja V. Joukahainen. Maanviljelystehtävistä huolehti maataloustöiden johtaja J. Arola tallimiehen ja 3 maataloustyöntekijän avustamana ja navettaöstä karjakko M. Juola käyttäen vanhempia oppilaita apunaan. Lisäksi laitoksessa oli hoitajaharjoittelija ja palvelija, toimien viimeksi mainittu myös puutarhanhoitajana. Tässäkin laitoksessa voitiin koulutyötä jatkaa sodasta huolimatta.

*Toivolan koulukoti 85:*lle kansakouluikäiselle lapselle, Helsingin pitäjän Pakinkylässä, oli lastensuojeluviraston eri toimistoille osittain yhteinen ja mainitaan siitä lähemmin turvattomien lasten huoltotoimiston yhteydessä.

Tietopuolinen opetus koulukotien kouluissa oli järjestetty pääasiallisesti pääkaupungin kansakouluille vahvistettuja opetussuunnitelmia noudattaen. Jatko-opetukseen sisältyvillä käytännöllisillä oppiaineilla oli oma, niitä varten laadittu ohjelmansa.

Koulukotien hoidokit. V:n 1940 aikana oli kaikkiaan 266 yleisen kanslian hoidokkia sijoitettu edellä mainittuihin kaupungin ylläpitämiin koulukoteihin, Toivolaa lukuunottamatta, ja ilmenee oppilaiden vaihtuminen niissä seuraavasta yhdistelmästä:

Koulukoti	Lapsia				Hoitopäiviä
	Jäljellä v:sta 1939	Uusia	Eronneita	Jäljellä v:een 1941	
Bengtsär	54	4	58	—	4,094
Tavola	29	13	4	38	11,786
Ryttylä	98	49	62	85	31,751
Toivoniemi	43	8	4	47	16,355
Yhteensä	224	74	128	170	63,986

Oppilaiden asianomaisten johtajain lastensuojeluvirastoon kuukausittain lähettämien arvostelujen mukaan, joissa eri arvostelijain vaatimusten mahdollinen erilaisuus on luonnollisesti otettava huomioon, käyttäytyi seuraavasta yhdistelmästä näkyvä prosenttimäärä koulukotien kaikista oppilaista v. 1940 hyvin, tyydyttävästi tai huonosti:

	Bengtsår	Tavola	Ryhtylä	Toivoniemi
Hyvin	63	81	49	44
Tyydyttävästi	11	13	16	52
Huonosti	26	6	35	4
Yhteensä	100	100	100	100

Muissa yleisen kanslian käytettävissä olleissa laitoksissa vaihtuivat hoidokit seuraavasti:

Hoitokoti	Lapsia				Hoitopäiviä
	Jäljellä v:sta 1939	Uusia	Eronnetta	Jäljellä v:een 1941	
Vastaanottokoti.....	2	31	27	6	1,862
Ammattioppilaskoti.....	14	18	15	17	6,028
Toivolan koulukoti ¹⁾	3	25	17	11	2,262
Yhteensä	19	74	59	34	10,152

Toivolan koulukodissa vietti sitä paitsi 1 kuuromykkäkoulua käyvä poika lomansa, yhteensä 120 päivää, samoin kuin Ryhtylässä eräs Kajaanin seminaaria käyvä poika 120 päivää ja 1 tilapäisesti sinne sijoitettu turvattomain lasten huoltotoimiston hoidokki 33 päivää.

Aistivallisia, raajarikkoisia ja vajaamielisiä lapsia oli lautakunnan yleisen kanslian huollossa yhteensä 120 seuraavassa taulukossa mainituissa laitoksissa, ollen näihin nähden huomattava, että sokeain-, kuuromykkäin- ja raajarikkoisten kouluissa olleet lapset viettivät lomansa jossain muualla.

Laitos	Lapsia								Hoitopäiviä	
	Jäljellä v:sta 1939		Uusia		Eronnetta		Jäljellä v:een 1941			
	Poikia	Tyttöjä	Poikia	Tyttöjä	Poikia	Tyttöjä	Poikia	Tyttöjä		
Helsingin sokeainkoulu ..	—	—	—	1	—	—	—	—	1	122
Turun kuuromykk. k. ...	2	2	—	—	1	—	1	—	2	857
Jyväskylän * ...	1	—	—	—	—	—	1	—	—	244
Porvoon * ...	1	—	—	—	—	—	1	—	—	246
Raajarikkoisten huolto- laitos	2	—	—	1	1	—	1	—	1	473
Toivolan tylsämielisten kasvatuskoti Muhok- sella	6	—	—	—	1	—	5	—	—	2,196
Kuhankosken tyttökoti Laukaassa.....	—	10	—	—	—	—	2	—	8	3,660
Sortavalan diakonissa- laitos	8	10	13	7	3	1	18	16	16	8,102
Helsingin diakonissalai- tos	23	16	4	4	3	3	24	17	17	14,335
Vaajasalon langettava- tautisten parantola ...	—	2	—	—	—	—	—	—	2	732
Oulun kaatumatautisten hoitokoti.....	2	—	—	—	1	—	1	—	—	732
Kortejoen langettava- tautisten miesparant.	—	—	3	—	—	—	3	—	—	866
Seinäjoen piirisairaala ..	2	1	1	—	—	—	3	1	1	1,246
Yhteensä ²⁾	47	41	19	13	8	6	58	48	48	33,811

¹⁾ Näistä oli Toivolan koulukodin eristysosastolla yhteensä 18 lasta, joista 17 uutta ja 1 edellisestä vuodesta siirtynyt, jäljelle seuraavaan vuoteen jäi 9 lasta. Hoitopäiviä oli yhteensä 889. — ²⁾ 2 Sortavalan diakonissalaitoksesta Kortejoen langettava-tautisten miesparantolaan siirtynyttä poikaa esiintyy summassa vain kerran.

Eri ammattikoulukodeissa oli jäljellä edellisestä vuodesta 1 poika, joka jäi seuraavaan vuoteen. Hoitopäivien luku oli yhteensä 246.

Muissa laitoksissa oli kertomusvuoden aikana yhteensä 26 lasta. Näistä oli jäljellä edellisestä vuodesta 5 poikaa ja 10 tyttöä. Vuoden kuluessa si-
joitettiin niihin 4 poikaa ja 7 tyttöä sekä poistettiin 5 poikaa ja 3 tyttöä, joten seuraavaan vuoteen jäi 4 poikaa ja 14 tyttöä. Hoitopäiviä oli 5,392.

Sairaaloissa hoidettiin vuoden kuluessa 10 lasta yhteensä 1,531 päivää; näistä 8 lasta oli sitä paitsi ollut jossain muussa laitoksessa ja vain 2 oli sellaista, joita hoidettiin yksinomaan sairaalassa 732 päivää. Seuraavaan vuoteen jäi sairaalaan 1 poika ja 2 tyttöä.

Alaikäiset lainrikkijat. Kuten edellä olleesta erittelystä ilmenee, oli Toivolan koulukodin eristysosastolla 18 alaikäistä lainrikkijaa huollettavana asiainsa tutkintoaikana yhteensä 889 päivää. Näistä saatiin tällaisten lasten erikoishoitoa koskevan sopimuksen mukaan sosiaaliministeriöltä 15,000 mk:n suuruinen korvaus.

Lastensuojeluasetuksen 7 §:n säännöksen mukaisesti on lautakunnan edustaja ollut läsnä poliisikuulusteluissa ja oikeudenistunnoissa lapsia tai nuoria henkilöitä koskevissa asioissa yhteensä 403 tapauksessa, joista osa on ollut sellaisia, että samaa henkilöä koskenut ilmoitus on vaatinut useampaa esiintymistä.

Ilmoituksia tehneet:	Ilmoitettujen ikä:
Poliisilaitos 79	Alle 15 vuotiaita 65
Kaupunginviskaali 41	15 » 55
Muu viranomainen 173	16—18 » 173
Yhteensä 293	Yhteensä 293

Näistä oli tyttöjä 46 ja poikia 247.

Hairahduksen laatu:	Rangaistus, ellei vapautettu:
Varkaus tai näpistely 130	Ehdollinen tuomio 92
Kavallus 14	Vapausrangaistus 39
Pahoinpitytely 10	Sakotettu tai vapautettu 77
Irtolaisuus tai juopottelu 85	Toteensaatava kuritus 19
Muu syy 54	Määrätty yleiseen kasvatustai- tokseen 15
Yhteensä 293	Keskeneräisiä tapauksia 51
	Yhteensä 293

Ehdollisen tuomion saaneista 92:sta lastensuojelulautakunta otti huostaansa 12.

Lastensuojelulain 9 §:ssä edellytettynä ensiasteisena ojennuksena on lastenhuollontarkastaja nuorisonhuoltajan ominaisuudessa 76 tapauksessa kutsuttanut huonokäytöksen tai lainvastaisiin tekoihin hairahtuneen lapsen tai nuoren henkilön ja 30 tapauksessa tällaisten lasten vanhemmat lastensuojeluvirastoon varoitettavakseen, minkä lisäksi myöskin lautakunnan kodissakävijät ovat tarkastuskäynneillään tarpeen vaatiessa antaneet sekä lapsille että heidän vanhemmilleen nuorten rikollisuutta ehkäiseviä neuvoja ja ojennuksia.

Suojeluvälvoja on kertomusvuonna asetettu 2 tapauksessa.

Turvattomain lasten huoltotoimiston hoidokit ja lastenkodit.

Niinkuin aikaisemmin esitetystä yhdistelmästä näkyy, oli turvattomain lasten huoltotoimiston hoivissa kertomusvuoden aikana yhteensä 2,498 (vuotta aikaisemmin 2,519) köyhäinhoidollista, oman kodin ulkopuolella kasvatettavaa lasta, joista suurin osa eli 2,045 (2,092) lasta oli sijoitettu yksityishoitoon, nim. 1,185 (1,225) yksityisiin perheisiin ja 860 (867) yksityisiin lastenkoteihin. Koska varsinkaan hentojen pikkulasten maaseudulle lähettäminen ei ole lastenhoidon kannalta tarkoituksenmukaista eikä kouluikäisillekään lapsille ole aina heti sopivaa kasvatuskotiä saata- vissa, oli toimiston käytettävissä seuraavat lastenkodit:

Sofianlehdon pikkulastenkoti, jonka eri osastoilla on yhteensä 100 hoitopaikkaa 0—2 vuoden ikäisille lapsille. Kodin johtajana toimi neiti E. Boström ja emännöitsijänä neiti E. Mäiseli. Eri osastoja hoitivat neidit T. Hamara, H. Henriksson, S. Häkli ja S. Pirkkalainen, joiden apuna toimi 10 ammattitaitoista lastenhoitajaa ja 15 palkatonta hoitajaharjoittelijaa kuusi kuukautta käsittävissä vuoroissa. Lisäksi kuului tämän laitoksen henkilökuntaan ompelija, keittäjä, 5 palvelijaa, 2 pesijää ja lämmittäjä-talonmies. Osastonhoitaja Henrikssonin siirryttyä helmikuun 1 p:nä eläkkeelle ja sotatoimissa olleen osastonhoitaja Häklin menetettyä henkensä pommituksessa tammikuun 29 p:nä hoidettiin heidän tehtäviään väliaikaisilla työvoimilla. Neiti Häkli, joka näin uhraisi nuoren elämänsä isänmaan puolesta, oli työtoveriansa keskuudessa suuresti pidetty ja jätti jälkeensä kauniin muiston. Niinkuin edellä on mainittu, oli tämä lastenkoti siirretty sodan ajaksi Mäntsälässä sijaitsevaan Saaren kartanoon ja sen oma huoneisto oli kaupunginhallituksen toimipaikkana.

Reijolan lastenkoti, jossa eristysosastoineen on 35 hoitopaikkaa, on tarkoitettu pääasiallisesti lastentarhahiässä oleville normaalityyppisille lapsille. Kodin johtajana toimi rouva E. Ahlgren ja häntä avustivat lastenhoitajat, neidit A. Aaltonen, A. Carlén, K. Nyholm, T. Pertto ja E. Rehnström. Näiden lisäksi kuului lastenkodin henkilökuntaan ompelija, keittäjä, 2 palvelijaa ja talonmies. Reijolan lastenkoti toimi sodan aikana Kirkkonummella.

Kummankin edellä mainitun lastenkodin lääkärinä toimi lääketieteensensiaatti R. Granholm.

Kullatorpan lastenkodissa hitaammin kehittyviä ja sairaalloisia lastentarhahiässä olevia lapsia varten, on niinkään 35 hoitopaikkaa. Kodin johtajana oli neiti A. Orola. Lastenhoitajina toimivat neidit I. Hannén, K. Koivula, K. Salo ja A. Wright. Viimeksi mainitun siirryttyä huhtikuun 1 p:nä eläkkeelle hoiti täten vapautunutta virkaa väliaikaisena neiti E. Ellinen. Lisäksi oli tässäkin lastenkodissa ompelija, keittäjä ja 2 palvelijaa. Lääkärinä toimi vastaanottokodin ja koulukotien lääkäri U. Muroma.

Toivolan koulukoti Helsingin pitäjän Pakinkylässä omine maatalousineen on tarkoitettu enintään 85 huonohoitoiselle kansakouluhiässä olevalle lapselle. Laitoksessa toimii vain suomenkielinen ala- ja yläkansakoulu, koska sinne sijoitetut ruotsinkieliset lapset voivat opiskella koulukodin lähellä sijaitsevassa Oulunkylän ruotsinkielisessä kansakoulussa. Koulukodin johtajana toimi K. A. Kurkela ja opettajina V. Uusivirta ja neiti R. Honkapirtti. Varsinaisia opettajia avusti yleisessä kasvatustyössä rouva L. Kurkela toimien samalla laitoksen kanslia-apulaisena. Tässäkin koulukodissa oli kolme eri oppilas-asuntola, joiden hoitajina toimivat neidit A.

Eskola, H. Hirvonen ja L. Mäkelä, sekä lisäksi laitoksen aitauksen ulkopuolella sijaitsevaan rakennukseen järjestetty alaikäisistä lainrikkokista heidän asiainsa tutkintoaikana huolehtiva eristysosasto, joka oli kaitsija F. Korpelan valvonnan alainen. Koulukodin emännöitsijänä toimi rouva L. Vilkuna ja maataloustöiden johtajana P. Karvia. Toimintansa lakauttaneesta Bengtsäristä siirrettiin sinne myöskin puutarhuri. Sitä paitsi kuului laitoksen henkilökuntaan suutari, maataloustöiden johtajan apulainen, ompelija, keittäjä, karjakko ja 5 palvelijaa. Toivolan henkilökunnastakin taisteli osa rintamalla. Lapset saivat kuitenkin kouluopetusta sota-kuukausienkin aikana.

Vastaanottokodin koululaisosastoon sijoitetut köyhäinhoidolliset lapset käyvät normaalioloissa kaupungin kansakouluissa.

Lastenkotien silmälläpidosta huolehti lähinnä lastensuojelulautakunnan lastenhuollontarkastaja. Lasten terveydenhoidon valvonta sekä ruokajärjestyksen määrääminen näissä kodeissa kuului lautakunnan lääkäreille aikaisemmin mainittua työnjakoa noudattaen.

Hoidokkien vaihtuminen v:n 1940 aikana kaupungin omissa lastenkodeissa selviää seuraavasta yhdistelmästä:

	Sofianlehdon pikulasten-koti	Reijolan lasten-koti	Kullatorpan lasten-koti	Vastaanottokodin koululaisosasto	Toivolan koulu-koti	Yhteensä
V:sta 1939 hoitoon jääneitä	98	33	44	24	74	273
V. 1940 hoitoon otettuja	131	59	16	76	¹⁾ 52	¹⁾ 334
Yhteensä	229	92	60	100	¹⁾ 126	¹⁾ 607
Edellä mainituista						
a) Edelleen toimiston hoidossa ollen:						
sijoitettiin yksityishoitoon	5	5	5	7	6	28
siirrettiin toiseen lastenkotiin	26	25	6	14	¹⁾ 13	¹⁾ 84
toimitettiin sairaalaan	12	1	—	—	—	13
b) Toimiston hoidosta poistettuina:						
luovutettiin vanhempainsa hoitoon	49	22	11	14	30	126
luovutettiin toisten maksuttomaan hoitoon	34	6	1	3	—	44
luovutettiin toisen kunnanhoitoon	4	—	—	—	1	5
lähetettiin muihin lastenhuoltolaitoksiin	—	—	8	15	5	28
kuoli	4	—	—	—	—	4
poistettiin muista syistä	—	2	—	5	7	14
Poistettuja yhteensä	134	61	31	58	¹⁾ 62	¹⁾ 346
V:een 1941 jääneitä	95	31	29	42	64	261

Yksityisiin lastenkoteihin ja yksityisiin perheisiin sijoitettujen lasten vaihtuminen näkyy seuraavista luvuista. V. 1940 hoitoon otettujen ryhmään voi sama lapsi sisältyä useampaan kertaan, jos hän vuoden aikana on ollut useammassa hoitopaikassa. Näin on asianlaita maaseudulle yksityisiin lastenkoteihin sijoitettuun 1 lapseen nähden ja maaseudun yksityisiin perheisiin sijoitettuun 1 lapseen nähden.

¹⁾ Tähän sisältyy 1 poika, joka on ollut Ryttylässä 33 päivää.

	Yksityisiin lastenkoteihin sijoitettuja lapsia		Yksityisiin perheisiin sijoitettuja lapsia		Yhteensä
	Helsinkiin	Maaseudulle	Helsinkiin	Maaseudulle	
V:sta 1939 hoitoon jääneitä	200	427	358	617	1,602
V. 1940 hoitoon otettuja	88	165	156	100	509
Yhteensä	288	592	514	717	2,111
Näistä					
a) Edelleen toimiston hoidossa ollen:					
siirrettiin toiseen sijoituspaikkaan	4	4	11	5	24
siirrettiin kunnan lastenkotiin	4	18	11	34	67
» yksityisiin lastenkoteihin	5	4	6	11	26
» koulukotiin	—	1	—	—	1
toimitettiin sairaalaan	1	5	4	2	12
b) Toimiston hoidosta poistettuina:					
siirrettiin yleisen kanslian huoltoon	2	3	2	2	9
luovutettiin vanhempainsa hoitoon	34	80	34	43	191
luovutettiin toisen kunnan hoitoon	2	11	2	3	18
pääsi ottop lapseksi tai luovutettiin yksityishoitoon	31	19	12	31	93
poistettiin työkykyiseksi tultuaan	12	4	34	46	96
kuoli	2	1	1	1	5
poistettiin muista syistä	1	1	1	11	14
Poistettuja yhteensä	98	151	118	189	556
V:een 1941 jääneitä	190	441	396	528	1,555

Mitä muissa laitoksissa hoidettuihin lapsiin tulee, mainittakoon, että Överby nimisessä ammattikoulukodissa Kirkkonummella oli v:n 1940 aikana 1 poika yhteensä 365 päivää.

Yksityishoitoon annettavia lapsia koetettiin, mikäli mahdollista, sijoittaa sukulaistensa luokse. Maaseudulla sijaitsevien hoitokotien sopivaisuudesta hankittiin lautakunnan tiheimmille sijoitusalueilleen asettamien paikallisasiamiesten ja huoltolautakuntien välityksellä tarpeelliset tiedot. Helsinkiin yksityisiin perheisiin sijoitettujen lasten hoitoa ja kasvatusta valvoivat lähinnä lastensuojeluviraston kodissakävijät ja lastenhoidon neuvoloiden hoitajat, kun taasen maaseudulla tämän tehtävän suorittivat asianomaiset huoltolautakunnat osittain lautakunnan omien paikallisasiamiesten avustamina. Myöskin lastenhuollontarkastaja apulaisineen koetti eri seuduille tekemillään tarkastusmatkoilla valvoa, että kasvatusta ja hoitoa kasvatuskodeissa oli lasten ikä- ja kehityskautta vastaavaa. Huonoiksi näyttäytyneistä hoitopaikoista siirrettiin lapset parempiin kasvatuskoteihin tai asiallisten syiden vaatiessa myöskin kaupungin omiin lastenhuoltolaitoksiin.

Kaikki kouluikäiset lapset saivat käydä kansakoulua, josta vieraille kunnille menevät koulumaksut lautakunta suoritti omista määrärahoistaan. Sitä paitsi toimitti lautakunta 120 kansakoulukurssin suorittaneelle yksityishoitoon sijoitetulle lapselle tilaisuuden saada taipumuksiensa mukaista ammatillista jatko-opetusta seminaareissa, kauppa-, maamies- ja talouskouluissa, konekirjoituskursseilla tai erilaisiin käsityöammatteihin valmistavissa laitoksissa, käyttäen tähän tarkoitukseen yhteensä 184,574: 40 mk, josta saatiin sosiaaliministeriöltä 67,600 mk:n suuruinen korvaus.

Maaseudulle yksityisiin perheisiin sijoitettujen lasten sijoitusalueet selviävät seuraavasta luettelosta:

Sijoitusalue	Lapsia			
	Jäljellä v:sta 1939	Uusia	Eronneita	Jäljellä v:een 1941
Espoo	14	2	5	11
Kirkkonummi	37	3	11	29
Siuntio	16	4	11	9
Vihti	55	3	8	50
Helsingin pitäjä	50	7	18	39
Tuusula	21	4	3	22
Sipoo	7	2	2	7
Nurmijärvi	66	1	9	58
Ylivieska	5	1	3	3
Somero	45	4	7	42
Nurmo	12	—	1	11
Mäntsälä	16	2	1	17
Joroinen	1	—	—	1
Sievi	1	1	—	2
Lohja	10	—	3	7
Eri kunnat	261	66	107	220
Yhteensä	617	100	189	528

Paikallisasiamiehinä toimivat neiti F. Berg Helsingin pitäjässä ja rouva J. Carlberg Espossa; neiti M. Hoffman Kirkkonummella, rouva S. Niinistö Vihdissä, neidit J. Bergström Siuntiossa, H. Savimaa Tuusulassa, M. Byman Sipoossa ja M. Kielomaa Nurmijärvellä, rouva L. Palomäki Lohjalla, opettajat L. Saarikoski Nurmassa ja I. Hyyski Mäntsälässä, kansanopiston johtaja J. Kytömäki Ylivieskassa sekä maanviljelijä V. Jakola Sievissä ja kanttori H. Kantola Somerolla.

Eri sairaaloissa hoidettiin vuoden kuluessa yhteensä 66 lasta 2,801 päivää; näistä yksinomaan sairaalahoitoa saaneita oli 5 poikaa ja 3 tyttöä, 268 hoitopäivää. Seuraavaan vuoteen jäi sairaaloihin 6 poikaa ja 10 tyttöä.

Ottaen huomioon edellisestä vuodesta siirtyneet, kertomusvuoden aikana huostaanotetut ja hoidosta päästetyt jäi siis turvattomain lasten huoltotoimiston hoiviin v:een 1941, kuten jo aikaisemmin esitetystä yhdistelmästäkin näkyvä, yhteensä 1,833 lasta.

Hoitomaksut yksityisiin perheisiin ja yksityisiin lastenkoteihin sijoituista lapsista vaihtelivat lasten iästä, terveydentilasta, kasvatusvanhemman sukulaisuudesta y. m. asiaan vaikuttavista seikoista johtuen 150 mk:sta 400 mk:aan kuukaudelta. Tuberkuloottisten lasten hoidosta maksettiin lastenkoti Droppenille kuitenkin 14 mk päivältä. Kun lisäksi otetaan huomioon vieraiden kuntien velkomat koulumaksut sekä sairashoitoja matkakustannukset kuin myöskin hellyttävissä tapauksissa myönnetty vaateavustukset, tulivat lautakunnan yksityishoitoon sijoittamat normaalityyppiset lapset aikaisemmin selostettuine jatko-opetuksineen maksaan yhteensä 5,234,642: 75 mk eli keskimäärin n. 3,370 mk vuodessa kutakin lasta kohden — maksukykyisiltä vanhemmilta ja vierailta kunnilta perittyjä korvauksia sekä valtiolta ammattiopetuskustannuksiin saatua osuutta lukuunottamatta.

Nuorisonhuoltojaosto. Sodan jatkuminen vuoden alkukuukausina vaikutti sen, että jaoston koulunkäyntinsä keskeyttäneisiin lapsiin kohdistuva toiminta jäi vähäisemmäksi kuin normaalivuosina. Lapsista oli suuri osa vielä sodan päätyttyäkin maaseudulla ja vain sellaisia varten, jotka olivat palanneet kaupunkiin, alkoi lukeminen kansakoulujen IV ja VI luokilla huhtikuun 22 p:nä, jatkuen näin supistunut kevätlukukausi sitten kesäkuun puoliväliin. Syyslukukaudella voivat koulut jo toimia säännöllisesti. Koulusta poisjääneiksi ilmoitettujen lasten luku oli 330 (edellisenä vuonna 392). Suoritettujen tiedustelujen ja kotikäyntien sekä kansliassa pidettyjen neuvottelujen kautta, jotka vuoden kuluessa nousivat 705:een (753), saatiin 164 (254) lasta palaamaan kansakouluun. Muut lapset olivat keskeyttäneet koulunkäyntinsä seuraavista syistä:

Sairauden takia poisjääneitä	4
Lautakunnan huostaan otettavaksi esitettyjä	15
Toiseen kouluun siirtyneitä	29
Ansiotyössä olevia	18
Paikkakunnalta muuttaneita	100
	Yhteensä 166

Edelleenkin oli jaoston käytettävänä 10,000 mk:n suuruinen määräraha rautatielippujen hankkimiseksi sukulaistensa luokse kesäksi maalle pyrkiville varattomille lapsille. Sellaisille lapsille, joilla ei ollut sukulaisia maaseudulla, jaosto toimitti lisäksi kirjeellisten tiedustelujen ja sanomalehti-ilmoitusten avulla maksuttomia kesäkoteja. Kaikkiaan 156 lasta sai täten ilmaisen kesänviettopaikan. Siirtoväen majoituksen takia oli kesäkotien saaminen hyvin ymmärrettävästi entistä vaikeampaa.

Kaupunginvaltuuston tarkoitukseen myöntämällä 100,000 mk:n suuruisella määrärahalla järjestettiin kaupungissa kesäänsä viettäneille pienille lapsille 4 leikkikenttää, jotka sijaitsivat Hietarannassa, Eläintarhassa Borgströmin patsaan edustalla olevalla nurmikolla, Vallilassa Mäkelänkadun varrella sekä Kaivopuistossa. Kullakin kentällä toimivat ammattitaitoiset leikinohjaajat. Toiminta kesti kesäkuun 3 p:stä elokuun 17 p:ään. Ilmoittautuneita lapsia oli kaikkiaan 2,331 (edellisenä vuonna 1,726), nimittäin 620 Hietarannassa, 578 Eläintarhan kentällä, 709 Vallilassa ja 424 Kaivopuiston kentällä; kutakin päivää kohden oli lapsia keskimäärin 127, 172, 200 ja 119. Leikkikenttien ohjelmassa oli entiseen tapaan erilaisia laulu- ja liikuntaleikkejä, urheiluharjoituksia ja kilpailuja urheilumerkkien saamiseksi, satujen kertomista, uintimatkoja, retkeilyjä y. m. lapsille viihtyisää ajanviettoa.

Alaikäisten katuammattilaisten valvonnan järjestämiseksi oli lastenhuollontarkastaja yhteistoiminnassa näiden ammattilaisten vakinaisten kaitsijain kanssa. Kengänkiilloittajiksi pyrki 128 poikaa, joista hyväksyttiin 102. Ansiotoimensa ohella pojat osallistuivat kasvitarhatyöskenteleeseen sekä Nuorten miesten kristillisen yhdistyksen heille järjestämiin urheilukilpailuihin ja veneretkiin.

Milloin kerjääviä lapsia tavattiin kaupungilla tai niistä jaostolle ilmoitettiin, otettiin selvää lasten kotioloista ja saatettiin asia köyhäinhuoltoviranomaisten tiedoksi mahdollista avustuksen toimittamista varten.

Aviottomain lasten huoltotoimisto

Lastenvalvojan välittömässä johdossa toimivan aviottomain lasten huoltotoimiston tärkeimpinä tehtävinä olivat edelleenkin aviottomain lasten tiedusteleminen ja luetteloiminen, elatusvelvollisuuden tutkiminen ja elatussopimusten tai -tuomioiden aikaansaaminen, elatusmaksujen periminen, äitien opastaminen lastenhoidossa sekä lasten sijoittaminen hoitokoteihin ja hoidon valvominen.

Nämä tehtävät muodostuivat kertomusvuonna käydyn sodan seurauksien vuoksi monessakin suhteessa poikkeukselliseksi. Pääkaupunkiin siirtyi sodan aikana ja välittömästi sen jälkeen huomattava määrä aviottomia lapsia rauhanteossa luovutetuilta tai vuokratuilta alueilta. Vaikka nämä lapset luettelointiin tavanomukaisessa järjestyksessä, osoittautui niiden etujen valvonta vaikeaksi ja aikaa vieväksi, sillä lukuisissa tapauksissa kesti kuukausimääriä, ennenkuin asiakirjat saatiin asianomaisilta lastenvalvojilta, minkä lisäksi usein jouduttiin toteamaan, että kaikki asiakirjat m.m. elatussopimus tai -tuomio olivat sodassa hävinneet. Muutenkin osoittautui varsin vaikeaksi elatusvelvollisten velkominen näissä tapauksissa, sillä elatusvelvollisetkin siirtolaisina olivat joko maksukyvyttömiä tai tuntemattomissa.

Perimistöimenpiteet olivat ja ovat edelleenkin poikkeukselliset senkin vuoksi, että osa elatusvelvollisista joko kaatui tai joutui invaliideiksi sodassa ja vielä suurempi osa nostomiehinä tai muuten asepalvelukseen. Asevelvollisten puolesta haettiin valtiolta huoltorahoja kertomusvuonna kaikkiaan 431,115: 25 mk. Kaatuneiden ja invaliideiksi joutuneiden elatusvelvollisten osalta ei sen sijaan kertomusvuoden aikana voitu yleensä ryhtyä perimistöimenpiteisiin, sillä aviottoman lapsen oikeus saada valtion varoista korvausta vahvistettiin vasta tammikuun 10 p:nä 1941 annetussa sotatapaturlaissa.

Toimiston kirjoihin merkittyjen lasten luku oli seuraava:

V:sta 1939 jäljellä olevia	3,122	Luetteloista poistettuja.....	556
Uusia hoidokkeja	526	V:een 1941 jääneitä	3,092

Toimiston saatua tietoonsa aviottoman lapsen syntymisen tai siirtymisen kaupunkiin taikka aviottoman äidin raskauden merkittiin pääasiassa äidin ilmoituksen perusteella luetteloon tarpeelliset tiedot lapsesta, äidistä ja elatusvelvollisesta sekä ne todisteet, jotka äiti saattoi esittää elatusvelvollisuuden selvittämistä varten. Näihin tietoihin perustuvat seuraavat yhdistelmät, jotka valaisevat vuoden lopulla luetteloissa olleiden lasten äitien sekä elatusvelvollisten siviilisäätyä, ikää ja ammattia lasten syntymässä:

Äitien siviilisääty:		Elatusvelvollisten siviilisääty:	
Naimattomia	2,853	Naimattomia	1,810
Leskiä tai laillisesti eronneita	183	Leskiä tai laillisesti eronneita..	169
Naineita	40	Naineita	399
Tuntematon	16	Tuntematon	714
Yhteensä 3,092		Yhteensä 3,092	

Äitien ikä:		Elatusvelvollisten ikä:	
15—19 vuotiaita	356	15—19 vuotiaita	104
20—24 »	1,135	20—24 »	691
25—29 »	783	25—29 »	695
30—34 »	447	30—34 »	397
35—39 »	245	35—39 »	237
40— »	102	40—49 »	216
		50— »	58
Tuntematon	24	Tuntematon	694
	Yhteensä 3,092		Yhteensä 3,092

Äidit ryhmittivät ammatin mukaan seuraavasti:

Virkamiehiä ja vapaiden ammattien harjoittajia	21	Muita työntekijöitä	335
Maatalouden ja sen sivuelinkeinojen harjoittajia.....	26	Yleisessä palveluksessa tai yksityisissä laitoksissa toimiva palveluskuntaa	28
Itsenäisiä liikkeenharjoittajia.	252	Yksityisten palvelijoita.....	1,098
Liikeapulaisia ja työnjohtajia.	282	Muun elinkeinon harjoittajia ..	22
Tehdas- y.m. ammattityöntekijöitä	771	Henkilöitä ilman varsinaista tai tunnettua ammattia	257
		Yhteensä 3,092	

Elatusvelvolliset ryhmittivät ammatin mukaan seuraavasti:

Virkamiehiä ja vapaiden ammattien harjoittajia	132	Muita työntekijöitä	516
Maatalouden ja sen sivuelinkeinojen harjoittajia.....	136	Merimiehiä ja kalastajia	110
Itsenäisiä liikkeenharjoittajia.	212	Yleisessä palveluksessa tai yksityisissä laitoksissa toimiva palveluskuntaa	217
Liikeapulaisia ja työnjohtajia.	228	Muun elinkeinon harjoittajia...	23
Tehdas- y.m. ammattityöntekijöitä	1,052	Henkilöitä ilman varsinaista tai tunnettua ammattia	466
		Yhteensä 3,092	

Lasten sijoittamisessa avustivat äitejä naistarkastajat, jotka yksityisesti tiedustelemalla tai sanomalehdissä ilmoittamalla hankkivat sopivia hoitokoteja. Hoitokustannusten suorittaminen tuotti luonnollisesti varattomille äideille suuria vaikeuksia, minkä vuoksi ne useimmissa tapauksissa suoritettiin lautakunnan puolesta ja velottiin elatusvelvollisilta sopimusten tai tuomioiden sekä äideiltä maksukyvyyn mukaan.

Aviottomain lasten hoitoa valvoivat kodissakävijät ja lastenhoidon-neuvolain hoitajat käyden nuorempien lasten hoitopaikkoja tarkastamassa kerran kuukaudessa ja vanhempien vähintään 4 kertaa vuodessa. Tällöin seurattiin lasten ruumiillista ja henkistä kehitystä sekä annettiin äideille ohjeita lasten järkipäisessä hoidossa ja kasvatuksessa. Milloin lapsen katsottiin olevan sairashoidon tarpeessa, käytettiin asianomaisen lääkärin apua.

Kodissakävijäin ja lastenhoidon-neuvolain hoitajien esittämien tiedon-antojen mukaan lasten hoito-olot olivat seuraavat:

Äitinsä luona olevista lapsista sai:		Kasvatusäidin luo sijoitetuista lapsista sai:	
	%		%
Hyvän hoidon	45.3	Hyvän hoidon	70.4
Suhteellisen hyvän hoidon	52.2	Suhteellisen hyvän hoidon	29.6
Epätyydyttävän hoidon	2.5	Epätyydyttävän hoidon	—

Äidin koti oli:

Hyvässä kunnossa	52.8
Suhteellisen hyvässä kunnossa ..	44.1
Epätyydyttävässä kunnossa ...	3.1

Kasvatusäidin koti oli:

Hyvässä kunnossa	81.1
Suhteellisen hyvässä kunnossa ..	18.7
Epätyydyttävässä kunnossa ..	0.2

Lastenvalvojan luetteloissa olevista lapsista kuoli v:n 1940 aikana 41, joista kuollessaan 26 oli sairaalassa, 2 lastenkodissa, 1 synnytyslaitoksessa, 4 kotona, 3 hoitokodissa ja 5 lapsen kuolinpaikka oli tuntematon.

Kuoleman syynä oli:

Äkillinen maha- ja suolitulehdus	14	Tuberkuloosi	1
Synnyynnäinen heikkous	2	Influenssa	1
Keuhkokuume	2	Yleinen myrkytys	1
Aivokalvontulehdus	2	Kurkkumätä	1
Kulkutaudin luonteinen aivokalvontulehdus	1	Kuristustauti	1
Synnyynnäinen sydänvika	1	Ruusku	1
Vesipää	1	Astma	1
Kehitysvirhe	1	Lapsen murha	1
		Tuntematon	8
		Hukkuminen	1

Yhteensä 41

Selvitystoimenpiteet. Elatusvelvollisuuden alustavan selvityksen suoritti lastenvalvoja tavallisesti lasten äitien antamien tietojen perusteella. Asianosaisten ja lastenvalvojan keskeisissä neuvotteluissa koetettiin kussakin tapauksessa saada aikaan elatussopimus, mutta jos elatusvelvolliseksi määrajaksi ilmoitettu kieltäytyi sopimasta tai elatusavun määristä ei päästy yksimielisyyteen eikä lapsen äiti vastustanut oikeudenkäyntiä, otettiin elatusvelvollista vastaan haaste sitten kun lastenvalvoja oli hankkinut todittusaineistoa siinä määrin, että oikeudenkäyntiin oli syytä ryhtyä.

Elatusvelvollisuus selvitettiin lopullisesti asianosaisten keskeisellä ja lautakunnan hyväksymällä sopimuksella 132 tapauksessa, niistä kuitenkin 6 tapauksessa vasta haasteen jälkeen.

Oikeudessa oli edelliseltä vuodelta siirtyneitä juttuja vireillä 23 ja uusia haasteita otettiin 75. Koska näistä 23 tapauksessa ei vastaajaa saatu laillisesti haastetuksi ja kun 6 juttua sovittiin sekä 16 siirtyi seuraavaan vuoteen, käsiteltiin siis oikeudessa lopullisesti 53 elatusapukannetta. Näistä voitettiin 39, hävitettiin 3 riittämättömien todistusten vuoksi ja 11 tapauksessa oli samasta syystä tai siksi, että lapsen äiti kieltäytyi antamasta selvitykseen tarpeellisia tietoja, oikeudenkäynnistä toistaiseksi luovuttava, koska hylkäävä päätös oli selvästi odotettavissa. Kaikkiaan esiinnyttiin oikeudessa 178 kertaa.

Toimisto antoi aikaisempaan tapaan toisten kuntien lastenvalvojille ja muillekin huoltoviranomaisille pyynnöstä virka-apua lastenvalvojien toimialaan kuuluvissa tehtävissä. Virka-apupyyntöjen kokonaismäärä oli 303.

Lähetettyjen kirjeiden luku oli kertomusvuonna 6,433.

Perimistoimenpiteet. Lastenvalvojan perimistoihmistöön otettiin kertomusvuoden alussa kanslianhoitajan lisäksi toinen työntekijä, toimistoapulainen. Samanaikaisesti uusittiin toimiston kirjanpito ja muutenkin ryhdyttiin perimistoimenpiteitä tehostamaan. Edellä kerrotuista perimisvaikeuksista huolimatta ovatkin elatusmaksut osaksi tosin huoltorahojen ansiosta melkoisesti lisääntyneet edellisestä vuodesta. Ulkokuntalaisilta perityissä maksuissa esiintyy sitä vastoin laskua, mikä johtuu siitä, että toimisto on pyrkinyt työmäärän lisääntymisen vuoksi supistamaan tämänluontoisen virka-avun mahdollisimman vähiin.

Toimiston tiliasema oli vuoden päättyessä seuraava:

T u l o t:

Siirto v:lta 1939:

Juoksevan tilin ja kassan saldo	mk	25,436: 55	
Valvottujen varojen säästötileillä ... »		575,847: 35	mk 601,283: 90
Helsingiläisiä elatusmaksuja	»		1,160,127: 51
Ulkokuntalaisia »	»		60,729: 22
Korvauksia kunnalle	»		454,595: 45
Käyttövaroja oikeuskuluihin	»		23,791: 50
» tilapäisiin avustuksiin	»		33,306: 70
Oikeuskulujen korvauksia	»		17,460: 35
Tilapäisten avustusten korvauksia	»		11,990: —
			<u>Yhteensä mk 2,363,284. 63</u>

M e n o t:

Helsingiläisille äideille lastenhoitoon.....	mk	1,065,690: 67	
Ulkokuntien lastenvalvojille	»	62,418: 96	
Elatusmaksukorvauksia kunnalle	»	454,595: 45	
Oikeuskulukorvauksia kunnalle	»	17,460: 35	
Tilapäisten avustusten korvauksia kunnalle	»	11,990: —	
Oikeuskuluja	»	21,791: 50	
Tilapäisiä avustuksia	»	30,306: 70	
Siirto v:een 1941:			
Juoksevan tilin ja kassan saldo	mk	62,942: 05	
Valvottujen säästötilien saldo	»	636,088: 95	» 699,031: —
			<u>Yhteensä mk 2,363,284: 63</u>

Tilapäiset avustukset. Aviottomain lasten ja heidän äitiensä tilapäiseksi avustamiseksi sekä lastenvalvojan oikeus- y.m. kuluihin oli toimiston käytettäväksi varattu lautakunnan menoarvioon 60,000 mk:n suuruinen määräraha. Tämän käyttö ilmenee edellä olevasta tiliselvityksestä. Tilapäiset avustukset jaettiin kodissakävijäin esityksistä joko pieninä raha-avustuksina tai valmiina vaatteina lapsensa kanssa suurimmassa ahdinkotilassa oleville äideille. Tämän lisäksi jaettiin Adolf Holmgrenin lahjoitusrahaston korkovaroista yhteensä 1,900 mk kehoituspalkintoina lapsensa hyvin hoita-

neille imettävälle äideille. Helsingissä yksityisperheisiin sijoitetuille lapsille ja heidän hoitajilleen järjestettiin tavanmukainen joulujuhla joulukuun 30 p:nä, josta aiheutuneet kustannukset sisältyivät edellä mainittuun määrärahaan.

Holhoustehtävät. Erityisten holhousmääräysten perusteella oli lastenvalvojan holhouksen alaisena kertomusvuoden alussa 50 alaikäistä sekä vuoden päättyessä 37 alaikäistä. Näistä oli 9 varatonta ja 28 alaikäisellä oli varoja tilikauden päättyessä yhteensä 381,493: 70 mk.

Ottolapsiksi hyviin, lapsirakkaisiin perheisiin toimitettiin kertomusvuonna asianomaisten äitien suostumuksella 55 (36) aviotonta lasta.

Kasvatillapset. Lastensuojelulain säännösten mukaan tulee lastensuojelulautakunnan valvoa toiminta-alueellaan olevien kasvatillasten hoitoa ja kasvatusta. Näillä tarkoitetaan sellaisia lapsia, joita yksityiset ilman lastensuojelu- tai huoltolautakunnan välitystä ovat jättäneet vieraan henkilön tai jonkun sukulaisensa hoitoon joko ilman hoitomaksua tai korvausta vastaan. Lastensuojelulautakunnalle ilmoitettiin kertomusvuonna yhteensä 425 (429) kasvatillasta, joista poikia 207 (197) ja tyttöjä 218 (232). Näistä oli avioliiton ulkopuolella syntyneitä 337 (387) ja aviolapsia 88 (42). Suurin osa kasvatillapsista on ollut sukulaistensa luona hoidettavana ja ovat kasvatillasten hoidon ja kasvatuksen valvonnasta huolehtineet lastensuojeluviraston kodissakävijät, kukin omassa toimintapiirissään.

Äitiysavustukset

V:n 1940 aikana kokoontui äitiysavustusanomuksia valmistelevasti käsittelevä valiokunta 22 kertaa ja anomukset ratkaisi lopullisesti lastensuojelulautakunta kokouksissaan.

Avustuksen anojat jättivät hakemuksensa lastensuojeluvirastoon tai lastenhoidon neuvonta-asemille seuraavasti: lastensuojeluvirastoon 550 (edellisenä vuonna 158) ja neuvonta-asemille 869 (1,000) hakemusta, joista viimeksi mainituista lastensairaalassa olevaan neuvolaan 84 (105), Töölön 88 (100) ja Toukolan 33 (43) sekä Marian sairaalan neuvolaan 31 (39), Lastenlinnan 127 (107), Maitopisarayhdistyksen lastenhuoltokeskuksiin Harjutorin 6:ssa olevaan 267 (319), Hauhontien 8:ssa olevaan 130 (175), Martankadun 1:ssä olevaan 10 (11), Pohjolankadun 1:ssä olevaan 15 (10) ja Iso Roobertinkadun 35:ssä olevaan 59 (91) sekä kättilöopiston äitiysneuvonta-asemalle 25. Alkuvuodesta olivat neuvonta-asemat suljettuina, koska niiden hoitajat olivat maanpuolustustehtävissä; äitiysavustukset hoidettiin tänä aikana yksinomaan lastensuojeluvirastossa. Hakemuksia oli yhteensä 1,419 (1,158). Anojista oli 1,072 (891) naimisissa olevaa ja 347 (267) naimatonta. 18 (16) anojaa synnytti kaksoset.

Lautakunta hyväksyi hakemuksista 1,221 ja hylkäsi 198. Hylkäämisen syynä oli 188 tapauksessa se, että verotettava tulomäärä ylitti 10,000 mk ja 10 tapauksessa se, ettei anomusta jätetty 30 päivän kuluessa synnytyksestä.

Avustus annettiin 588 tapauksessa kokonaan rahassa. Vaatemääräeriä myönnettiin 633, joista määräeriä I (äidille ja lapselle) 560, II (lapselle) 64 ja III (äidille) 9 kappaletta. Huhtikuusta lähtien lopetettiin vaatamääräerien II ja III valmistus ja kankaiden hintojen noustua pienennettiin myöskin määräeriä I:n sisällystä. Myönnettyjen luontoisavustusten arvo oli

125,700 mk (132,500 mk) ja myönnetyt avustukset kaikkiaan 549,450 mk (477,050 mk). Vuoden loppuun mennessä suoritettiin hakijoille edelliseltä vuodelta nostamatta jääneitä ja 1940 myönnettyjä avustuksia yhteensä 508,800 mk (487,750 mk), minkä määrän valtio on kokonaisuudessaan kaupungille korvannut.

Kuten toisessa yhteydessä on jo mainittu, lähetti lastensuojeluvirasto kertomusvuoden aikana 1,908 (1,810) äitiysavustusasioita koskevaa kirjettä. Sota-aikana supistettiin kirjeenvaihto olosuhteiden pakosta mahdollisimman vähiin, joten lähetettyjen kirjeitten määrä osoittaa edelliseen vuoteen verrattuna vähennystä, vaikka käsiteltyjen asioiden määrä on nousut, osaksi siirtoväen, osaksi lisääntyneen syntyvyyden ansiosta.

Lastenhoidonneuvolat

Paitsi Maitopisarayhdistyksen kunnan avustuksella kaupungin eri osissa ylläpitämää 5 lastenhoidon neuvonta-asemaa sekä Kenraali Mannerheimin lastensuojeluliiton lukuun Lastenlinnassa toiminutta ja Marian sairaalan yhteydessä olevaa neuvonta-asemaa, lautakunta ylläpiti kolmea kunnallista lastenhoidonneuvola. Näistä toimi yksi Tehtaankadun 1:ssä sijaitsevassa lastensairaalassa, toinen Töölössä Savilankadun 3:ssa ja kolmas Toukolassa Intiankadun 13:ssa.

Lastensairaalassa olevan lastenhoidonneuvolan toiminta alkoi maassamme vallinneen sotatilan vuoksi vasta huhtikuun 4 p:nä. Toiminta-alueena oli edelleenkin Kruununhaka, Kaivopuisto, II ja III kaupunginosa sekä Suomenlinna. Neuvolan lääkäreinä toimivat lääketieteen- ja kirurgiantohtorit T. Brander tammikuun 1 p:stä huhtikuun 4 p:ään ja viimeksi mainitusta ajankohdasta alkaen H. Huhtikangas vuoden loppuun, sekä hoitajana terveydenhoitaja L. Soini.

Neuvolan kirjoissa oli kertomusvuonna kaikkiaan 1,117 lasta. Heidän vaihtumisensa ilmenee seuraavasta yhdistelmästä:

V:sta 1939 siirtyneitä	656	Poistettuja	354
Uusia	461	V:een 1941 jääneitä	763

Kirjoihin merkityistä oli uudelleen rekisteröityjä 2.

Lapsen kirjoista poistamisen aiheutti 2 tapauksessa kuolema, 285 tapauksessa lapsen muutto pois piiristä, 19 tapauksessa siirtyminen kansakouluun ja 48 tapauksessa jokin muu syy.

Kuoleman syynä oli toisella lapsella äkillinen suolitulehdus ja toisella synnyynnäinen sydänvika.

Kirjoihin merkityistä lapsista oli 118 avioliiton ulkopuolella syntyneitä.

Alle 1 kuukauden ikäisinä tuli neuvolan kirjoihin 186 lasta.

Neuvolan lääkäri otti vastaan 2 vuotta nuorempia lapsia 2 kertaa viikossa sekä kerran kuukaudessa 2—7 vuotiaita. Vastaanottoja oli yhteensä 85 ja oli niillä kävijöiden lukumäärä 2,026, joista 1,807 alle 2 vuoden ja 219 2—7 vuotiaita.

Hoitajan päivittäisillä vastaanottotunneilla käyneiden lukumäärä oli 2,378. Hoitajan kansliatunteja oli yhteensä 995, mihin sisältyy myös lääkärin vastaanottoihin, valohoitoon, luentoihin y.m. kansliatyöhön käytetty aika. Kotikäynteihin käytettiin 846 tuntia.

Hoitaja teki kotikäyntejä:

Neuvolan hoidokkien luokse:

Alle 2 vuotiaiden lasten luokse	1,311	
2—7 » » »	244	1,555
Aviottomien lasten luokse		540
Kirjoihin merkitsemättömien lasten luokse		207
Raskaana olevien naisten luokse		87
Asiakäyntejä		103
Hukkakäyntejä		259
	<u>Yhteensä</u>	<u>2,751</u>
Näistä oli sairaskäyntejä		102

Sairaskäyntien aiheena oli ripuli 28, tulirokko 1, vesirokko 6, kurkkumätä 1, hinkuyskä 1, kouristukset 2 ja angiina 2 tapauksessa. Muut tapaukset olivat kuumetta, nuhaa ja yskää.

Lastenkotiin toimitettiin 2 lasta. Yleistilan vahvistamiseksi annettiin valohoitoa 11 lapselle. Neuvolan lääkäri rokotti 227 lasta. Pirquet-koetehtiin 292 lapselle.

Suomenlinnassa sotatilanne vähensi lasten lukumäärää, koska useat perheet komennettiin siirtymään toisille paikkakunnille. Suomenlinnassa pidetyillä lääkärin vastaanotoilla oli kävijöitä 126. Vuoden lopussa oli kirjoissa 52 siellä asuvaa lasta. Kotikäyntejä tehtiin Suomenlinnassa lasten luokse 60.

Äitiyshuoltoa jatkettiin. Raskaana olevat naiset kävivät yleisen sairaalan naistautiosaston äitiys-vastaanotoilla. Kotikäyntejä tehtiin heidän luokseen yhteensä 87. Kirjoissa oli 65 äitiä.

Äitiysavustushakemuksia jätettiin vuoden kuluessa neuvolaan 84. Näistä evättiin 4. Hyväksytyistä tapauksista sai 62 äitiä avustuksen kokonaan rahassa ja 18 osittain luontoisavustuksena, osittain rahassa.

Muusta avustustoiminnasta mainittakoon, että vaateapua toimitettiin 18 ja lastenvaunut lainattiin 19 kotiin. Adolf Holmgrenin lahjoitusrahaston korkovaroista välitettiin kahdelle naimattomalle äidille 300 mk:n suuruisen imetyspalkkio. 16 kotiin annettiin joulupaketti. Varattomille lapsille hankittiin vahvistavia lääkkeitä, kuten vitolia, nutrolia y.m. yhteensä 400 mk:n arvosta.

Valistustarkoituksessa järjestettiin äideille kaksi pienten lasten hoitoa käsittelevää luentosarjaa, joille osallistuneiden lukumäärä oli 28. Äitien iloksi ja virkistykseksi järjestettiin ohjelmallinen joulujuhla, jossa oli n. 400 osanottajaa. Juhlassa puhui teologiantohtori L. Apajalahti ja lääketieteen- ja kirurgiantohtori H. Huhtikangas esitelmöi valaisevasti huonosti syövästä lapsista. Äitien ompeluseura-toimintaa ei kertomusvuonna ollut, mutta neuvolan taloudellisena tukena toiminut n.s. rouvien ompeluseura kokoontui 9 kertaa.

Oppilasopetusta seurasivat valtion terveydenhoitajakurssin oppilaat kevät- ja osittain syyslukukaudella sekä valtion kättilöopiston ja sairaanhoitajatarkoulun oppilaat syyslukukaudella.

Töölön lastenhoidonneuvolan toiminta-alueena oli Töölö, Meilahti ja Ruskeasu. Alue on ollut jaettuna kahteen piiriin, piirirajana Linnankoskenkatu.

Neuvolan lääkärinä toimi lääketieteen- ja kirurgiantohtori U. Muroma sekä hoitajina terveydenhoitajat H. Parviala ja L. Sarvi.

Neuvolan kirjoissa oli vuoden kuluessa 690 lasta, joista aviottomia 51; sitä paitsi oli valvonnanalaisia lastensuojelulautakunnan hoidokkeja 103. Kuukausittain oli kirjoissa keskimäärin 931 lasta.

Alle 1 kuukauden ikäisinä tuli neuvolan kirjoihin 234 lasta.

Heidän vaihtumisensa ilmenee seuraavasta asetelmasta:

	Alle 2 vuotiaita	2—7 vuotiaita	Yhteensä
V:sta 1939 siirtyneitä	807	154	961
Uusia	716	13	729
Poistettuja	584	163	747
V:een 1941 jääneitä	736	207	943

Uusista lapsista oli uudelleen kirjoihin merkittyjä 54. 203 lasta täytti vuoden kuluessa 2 vuotta.

Kirjoista poistamisen aiheutti 4 tapauksessa kuolema, 300 tapauksessa poismuutto, 5 tapauksessa 7 ikävuoden täyttäminen ja 438 tapauksessa jokin muu syy.

Kuoleman syynä oli 1 tapauksessa mahaportin kouristus, 1 ripuli, 1 märkää keuhkopussissa ja 1 mahalaukun ja ohutsuolen tulehdus.

Lääkärin vastaanottoja pidettiin 0—7 vuotiaille lapsille neljä kertaa viikossa. Niillä kävi 1,702 alle 2 vuoden ikäistä lasta, 241 yli 2 vuotiasta lasta, 102 rokotettavaa ja 92 lasta rokkoja näyttämässä sekä 29 muuta asiakasta eli yhteensä 2,166 henkilöä.

Hoitajat pitivät jokapäiväisiä aamuvastaanottoja sekä syyskuusta lähtien yhden iltavastaanoton viikossa, joilla kävi 282 raskaana olevaa naista. Näiden lisäksi kävi hoitajien vastaanotoilla 3,803 alle 2 vuotiasta ja 388 yli 2 vuotiasta lasta sekä 754 muuta asiakasta eli siis yhteensä 5,227 henkilöä.

Valohoitoa annettiin 41 lapselle. Kunnan avustusta nauttivien perheiden lapset saivat sitä ilmaiseksi; muut maksoivat 5 mk kerralta.

Pirquet- koe tehtiin 305 lapselle.

Hoitajat tekivät kotikäyntejä:

Neuvolan hoidokkien luokse:

Alle 2 vuotiaiden lasten luokse	581	
2—7 » » » »	19	600
Aviottomien lasten luokse		305
Kirjoihin merkitsemättömien lasten luokse		240
Raskaana olevien naisten luokse		170
Sairaskäyntejä		60
Asiakäyntejä		323
Hukkakäyntejä		541
		<u>Yhteensä 2,239</u>

Sairaskäyntien aiheena oli tuhkarokko 1, vesirokko 1, hinkuyskä 3, kuume 12, yskä 6, ripuli 30, ihottuma 5 ja oksennukset 2 tapauksessa.

Äitiyshuoltoa jatkettiin yhteistoiminnassa naistenklinikan kanssa. Kirjoissa oli 125 raskaana olevaa naista. Äitiysavustuksia jaettiin neuvolan

kautta 66 äidille. Näistä 30 äitiä sai koko avustuksen rahassa sekä 36 äitiä osan vaatteina ja osan rahassa.

Neuvolan kerhon toiminta oli poikkeuksellisten olojen takia kevätkaudella kokonaan lamassa, mutta syksyllä kokoonnuttii jälleen ja keskitettiin toiminta lainavaraston kartuttamiseen. Hankittiin jälleen kolmet uudet lapsenvaunut. Lainavarastosta pidetään eri luettelot ja kirjanpito, joita hoitaa kerhon palkkaama henkilö.

Töölön sokeritehdas lahjoitti kerholle 5,000 mk, mikä lahjoitus tässä kiitollisuudella mainittakoon.

Syyskaudella pidettiin luentosarja pientenlasten hoidosta.

Vuoden kolmena ensimmäisenä kuukautena oli neuvola suljettu, koska sen henkilökunta toimi maanpuolustustehtävissä. Huhtikuun alussa ryhtyi Toukolan neuvolan hoitaja pitämään vastaanottoja Töölönkin neuvolassa ja huhtikuun puolivälissä kutsuttiin toinen neuvolan hoitajista työhönsä ja toukokuun alussa myöskin toinen. Lääkäriin vastaanotot alkoivat kuitenkin vasta kesäkuussa. Valtion terveydenhuolto-opiston oppilaat seurasivat työtä neuvolassa elokuusta marraskuuhun, Valtion sairaanhoitajatar-koulun oppilaat marraskuusta lähtien sekä kättilöopiston oppilaat lokakuusta vuoden loppuun. Oppilaita oli kaksi kultakin kurssilta kerrallaan ja he seurasivat työtä kuukauden ajan kukin.

Toukolan lastenhoidonneuvolan toiminta-alue oli edelleen sama kuin edellisinä vuosina, nim. Annala, Arabia, Kumpula, Toukola ja Vanhakaupunki. Sitä paitsi valvoi neuvolan hoitaja lastensuojelulautakunnan toimeksiannosta avioliiton ulkopuolella syntyneitä sekä hoitokodeissa olevia lapsia Käpylässä ja Vallilassa. Näitä lapsia oli toimintavuonna neuvolan valvonassa kaikkiaan 183.

Neuvolan työ, joka sodan takia voitiin aloittaa vasta maaliskuun puolivälissä, jolloin hoitaja palasi komennukselta, käsitti pikkulasten- ja äitiys-huollon. Lääkäreinä toimivat lääketieteellisensiaatti E. Holmberg (äidit), joka siirtyi kaupunkiin huhtikuun alussa ja lääketieteen- ja kirurgiantohtori U. Muroma (lapset), joka vapautui maanpuolustustehtävistä vasta kesäkuun puolivälissä, sekä hoitajana terveydenhoitaja L. K. Hirstiö.

Neuvolan kirjoissa oli kertomusvuonna yhteensä 522 lasta, joiden vaihtuminen näkyvä alla olevasta yhdistelmästä:

V:sta 1939 siirtyneitä	318	Poistettuja	63
Uusia	141	V:een 1941 jääneitä	396

Kirjoihin merkityistä oli uudelleen rekisteröityjä 2.

Lapsen kirjoista poistamisen aiheutti 1 tapauksessa kuolema, 50 tapauksessa lapsen muutto pois piiristä, 8 tapauksessa 7 ikävuoden täyttäminen ja 4 tapauksessa jokin muu syy.

Kuoleman aiheuttajana oli tuberculosis meningitis.

Lasten lääkäriillä oli vastaanottoja kesäkuun 15 p:stä alkaen joka arkitorstai, yhteensä 28 kertaa. Näillä vastaanotoilla kävi 0—2 vuoden ikäisiä lapsia 336, 2—7 vuotiaita lapsia 75 ja aikuisia 1, yhteensä 412.

Hoitajalla oli vastaanottoja kaikkiaan 233 kertaa. Näillä vastaanotoilla käyneiden luku oli yhteensä 1,723. Vastaanottoihin, kansliatöihin sekä neuvolan hoitoon käytettiin 928 tuntia.

Hoitaja teki kotikäyntejä:

Neuvolan hoidokkien luokse:

Alle 2 vuotiaiden lasten luokse	265	
2—7 » » » »	96	361
Aviottomien lasten luokse		818
Kirjoihin merkitsemättömien lasten luokse		119
Raskaana olevien naisten luokse		185
Asiakäyntejä		227
Hukkakäyntejä		395
		<u>Yhteensä 2,105</u>

Neuvolan kirjoissa olevien lasten luokse tehdyistä käynneistä oli 15 sairaskäyntiä, joista 12 käyntiä 0—2 vuotiaiden ja 3 käyntiä 2—7 vuotiaiden lasten luokse. Sairaskäyntien aiheena oli ihottuma 1, kuume 3, ripuli 6, hinkuyskä 3, influenssa 1, ja vesirokko 1 tapauksessa.

Valohoitoa annettiin 6 ja Pirquet-koe tehtiin 62 lapselle.

Syys—lokakuussa toimitettiin neuvolassa ilmainen rokotus, jolloin rokotettiin yhteensä 50 lasta.

Äitiyshuoltoa varten oli lääkärin vastaanottoja joka arkipäivä huhtikuun alusta lähtien, yhteensä 49 kertaa. Näillä vastaanotoilla kävi 278 äitiä. Hoitajan vastaanotoilla kävi 146 äitiä. Verinäyte W.R.- ja Kahn-tutkimusta varten otettiin 46 äidistä. Hemoglobini määrättiin jokaisesta uudesta äidistä ja jatkuvasti niistä, joiden veriprosentti oli alhainen.

Äitiyshuollettavien vaihtuminen ilmenee seuraavasta:

V:sta 1939 siirtyneitä	34	Poistettuja	59
Uusia	95	V:een 1941 jääneitä	70

Poistojen syy oli kaikissa tapauksissa partus.

Äitiysavustuksia annettiin 35 äidille, yksistään rahassa 30 ja sekä rahassa että vaatepakkausissa 5 äidille.

Synnytyksen jälkeinen tarkastus pantiin neuvolassa käytäntöön syksyllä 1939 ja jatketaan sitä edelleen. Tätä voidaan pitää äitiyshuoltotoiminnassa edistyksenä, sillä jälkitarkastuksen avulla ehkäistään monia synnytyksestä johtuvia vikoja, jotka voivat, jos jäävät ajoissa hoitamatta, tehdä äidin steriliksikin. Toukolan neuvola on yleisistä neuvoloista ensimmäinen, missä synnytyksen jälkeinen tarkastus on otettu käytäntöön.

Luentosarja pikkulapsen hoidossa, yhteensä 14 tuntia, pidettiin loka—marraskuussa. Luentosarjaan sisältyi myös käynti työväensuojeluseurassa. Osanottajina oli 10 äitiä.

Avustuksena voitiin lahjoittaa lastensuojeluviraston kautta saatuja Ruotsista tulleita vaatelahetyksiä sekä vuorineuvokset rouva K. Herlitzin johtaman ompeluseuran valmistamia vaatteita. Avustuksia sai n. 100 perhettä. Sitä paitsi saatiin rouva Herlitzin toimesta 300 mk vitolin, rachtosen, kalkin y.m.s. aineiden ostoon vähävaraisille perheille. Jouluvastusta antoi myöskin osuusliike Elanto 150 mk.

Neuvolasta lainattiin, kuten ennenkin, vuoteita ja rattaita.

Äitien juhlia ei kertomusvuonna järjestetty lainkaan.

Terveystenhoito

Vastaanotto- ja ammattioppilaskotia, Kullatorpan lastenkotia ja koulukoteja valvovan lääketieteen- ja kirurgiantohtori U. Muroman selostus vallinneesta terveydentilasta ja terveydellisistä olosuhteista mainituissa laitoksissa v. 1940 oli seuraavan sisältöinen:

Ohjesäännön mukaiset tarkastukset pidettiin yllä mainituissa kodeissa. Kaikki näihin koteihin otetut lapset tarkastettiin. Ryttylän, Toivoniemen ja Tavolan koulukodeissa sattuneissa äkillisissä sairastapauksissa turvaututtiin koulukotien etäisen aseman vuoksi Helsingistä paikallisten lääkärin apuun. Muissa tapauksissa huolehti sairaanhoidosta tohtori U. Muroma.

Tautitapaukset näkyvät seuraavasta yhdistelmästä.

Tauti	Vastaanotto- ja ammattioppilaskoti	Ryttylä	Toivola	Toivoniemi	Tavola	Kullatorppa	Yhteensä
Tulirokko	—	1	—	—	—	—	1
Vihurirokko	—	4	—	—	—	—	4
Vesirokko	—	—	3	—	—	—	3
Sikotauti	4	—	5	—	—	—	9
Influenssa	12	30	30	—	14	5	91
Ruusu	—	1	—	—	—	—	1
Angina	—	1	3	—	—	—	4
Kurkkutulehdus	—	—	4	4	—	3	11
Keuhkokuume	1	1	—	—	1	—	3
Vatsa- ja suolitulehdus ...	—	—	7	4	—	—	11
Umpisuolentulehdus	—	—	—	1	—	—	1
Imurauhastulehdus	—	1	2	—	—	—	3
Imusuonentulehdus	—	—	—	1	—	—	1
Korvatulehdus	—	3	—	—	—	—	3
Silmätulehdus	—	2	—	—	—	—	2
Ihottuma	—	2	—	—	—	—	2
Paiseet	—	2	—	1	—	—	3
Yhteensä	17	48	54	11	15	8	153

Kulkutaudinluontoisena esiintyi vihurirokkoa helmikuussa, vesirokkoa joulukuussa, sikotautia kevätkesällä sekä influenssaa keväällä ja syksyllä. Tulirokkoon sairastunut lapsi lähetettiin kulkutautisairaalaan; muut potilaat hoidettiin mahdollisuuksien mukaan eristettyinä kodeissa.

Pienehköjä tapaturmia sattui Ryttylässä 5, joista haavoja 3 (sormeen, polveen, sääreen) ja loukkaantumia 2 (jalkaan, kyynärpäähän) sekä Toivoniemessä 1 haava jalkapöytään.

Kuolemantapauksia ei sattunut.

Mitä asunto-oloihin tulee, esiintyivät saamat puutteellisuudet kuin edellisenäkin vuonna¹⁾ Ryttylässä, Toivolassa, Kullatorpassa ja Toivoniemessä, koska mitään uusia rakennuksia näissä laitoksissa ei kertomus-

¹⁾ Ks. v:n 1938 kert. s. 193*

vuonna valmistunut. Kuitenkin vastaanotto- ja ammattioppilaskodin uudisrakennus oli vuoden lopulla jo sisustamista vaille.

Yleinen siisteys olosuhteisiin nähden eri laitoksissa oli kaikin puolin tyydyttävä.

Ruoanvalmistusmahdollisuudet olivat hyvät. Ruoka oli hyvää ja monipuolista, mikä ilmenee seuraavassa yhdistelmässä esiintyvistä hoidokkien keskimääräisestä painonlisäyksestä:

	Kg		Kg
Vastaanottokoti	4.3	Toivoniemi	2.2
Ryttylä	2.8	Tavola	3.1
Toivola	1.9	Kullatorppa	1.0

Pienempi painonlisäys kuin edellisinä vuosina johtunee siitä, että vilja y.m. on tullut säännöstelyn alaiseksi.

Lapsille annettiin runsaasti raakoja vihanneksia (hedelmiä ei ollut saatavissa) sekä heikommille vitolia tai kalanmaksaöljyä vitamiinitarpeen tyydyttämiseksi.

Ruoan säilytys oli yleensä asiallista. Toivolan koulukotiin olisi vielä toivottavaa saada jäädytyskaappi, koska kellarit kesäisin ovat liian lämpimät.

Kunnollista vettä kaivattiin Toivoniemessä, mutta asia korjaantuu kun rakenteilla oleva uusi kaivo ja vesijohto valmistuu. Toivolaan oli veden-saanti keittiöön edelleenkin vaikeata.

Peseytyminen oli kaikin puolin asiallista.

Vaatetus oli moitteetonta ja vuodevaatteet hyvät sekä tarkoituksenmukaiset.

Koulukoteihin sijoitettujen lasten hampaidenhoidosta huolehti edelleen kaupungin kouluhammasklinikan johtaja T. H. Ekman suorittaen hampaiden korjaukset kauempana sijaitsevilla laitoksissa lautakunnan tätä tarkoitusta varten hankkimilla välineillä. Vastaanotto- ja ammattioppilaskotien hoidokit sekä Toivolan koulukodin oppilaat kävivät tarpeen vaatiessa kouluhammasklinikassa.

Sofianlehdon pikkulastenkodin sekä Reijolan lastenkodin valvontalääkäri, lääketieteenlisensiaatti R. Granholm jätti näissä laitoksissa kertomusvuonna vallinneesta terveydentilasta seuraavan sisältöisen selostuksen:

Vuoden alkuosan aina huhtikuun loppupuoleen saakka oli Sofianlehdon pikkulastenkoti sodan tähden vielä Mäntsälässä. Lukuunottamatta ahtautta ja muitakin vaikeuksia, joita luonnollisesti näin suurella laitoksella oli tilapäisissä oloissa, sujui lastenhoito maaseudun rauhassa verrattain hyvin, sittenkun alkuaajan vaikeudet oli saatu voitetuiksi. Ei ollut ilmahälytyksiä, vaikka lentokoneet liitelivätkin ahkerasti paikkakunnan ylitse, eikä lähelle pudonnut pommeja, joten siis hoitajat voivat rauhallisina tehdä työtänsä.

Talvella ei lasten terveydentila kuitenkaan ollut hyvä. Keuhkoputken tulehdustapauksia ja influenssaa oli paljon ja 9 lasta sairasti keuhkotulehdusta, joka muutamalla oli hyvin ankara, aiheuttaen 1 kuolemantapauksen. Vatsa- ja suolihäiriöitä oli myös verrattain paljon. Tarttuvaa ihottumaa (karstarakkula) oli monessa lapsessa, kun tehokas eristäminen oli mahdollista, aiheuttaen muutamilla imurauhastulehduksia.

Varsinaisia kulkutauteja ei sattunut lasten keskuudessa, joten kaikki potilaat voitiin hoitaa kodissa. Mutta yksi hoitajaharjoittelijoista sairastui

paratyfukseen, minkä tähden hänet siirrettiin Mäntsälän kunnansairaalaan. Hoitajat, etenkin harjoittelijat, sairastivat myös influenssaa ja anginaa.

Kodin muutettua Helsinkiin oli keväällä vielä vähän influenssaa ja hengityselintauteja sekä kesällä jonkin verran lieviä vatsa- ja suolihäiriöitä. Syksyllä oli vihurirokkoa, influenssaa ja pari keuhkokuumeetapausta, sekä lokakuusta alkaen hyvin vaikeata ja tarttuvaa vatsa- ja suolitulehdusta. Tähän tautiin sairastui pääasiallisesti pienimpiä lapsia ja siihen kuoli loka—joulukuun aikana 8 pienokaista, joista 2 kodissa ja 6 sairaalassa. Myöskin pari hoitajaa sairasti samaa tautia lievässä muodossa.

Yhteensä kuoli Sofianlehdon pikkulastenkodissa v. 1940 9 lasta. Hoidettujen lasten lukumäärä oli 229 ja kuolleisuusprosentti siis 3.93.

Kertomusvuonna oli Sofianlehdon lastenkoti toiminut 10 vuotta. Lasten kuolleisuus on eri vuosina ollut hyvin vaihteleva, johtuen tautien laadusta ja tautitapausten lukumäärästä, minkä tähden tässä mainittakoon kuolleisuusprosentit edellisiltäkin vuosilta:

Vuosi	%	Vuosi	%	Vuosi	%
1930	3.57	1933	3.29	1936	0.85
1931	4.17	1934	0.47	1937	0.98
1932	4.81	1935	1.91	1938	5.66
				1939	3.36

Vuosina 1934—37 oli siis kuolleisuus hyvin pieni, nousten korkeimmilleen v. 1938, jolloin oli hyvin paljon keuhkokuumeetapauksia ja muita vaikeita tauteja.

Kodissa sattuneet sekä lapsissa heidän kotiin tullessaan todetut tautitapaukset ilmenevät seuraavasta yhdistelmästä:

Tauti	N ä i s t ä				
	0—1 vuotiaita lapsia	Yli 1 vuotiaita lapsia	Yhteensä	hoidettiin sairaalassa	kuoli
Vatsa- ja suolitulehdus	24	20	44	11	8
Angina	—	5	5	—	—
Nuhakuume ja influenssa	21	45	66	1	—
Keuhkoputkentulehdus	20	24	44	—	—
Astma	—	1	1	—	—
Keuhkotulehdus	7	7	14	1	1
Korvatulehdus	6	8	14	—	—
Imurauhastulehdus	7	8	15	—	—
Virtsatiehyeidentulehdus	1	2	3	—	—
Vihurirokko	4	12	16	—	—
Karstarakkula	3	6	9	—	—
Paise	2	2	4	—	—
Ihottuma ja nokkosrokko	3	4	7	—	—
Riisitauti	11	7	18	—	—
Verenheikkous	3	6	9	—	—
Vesipää	1	—	1	—	—
Vajaakykyisyys	3	6	9	—	—
Synnynäiset epämuodostumat ..	3	—	3	2	—
Tyrä	4	—	4	—	—
Yhteensä	123	163	286	15	9

Reijolan lastenkodissa oli terveydentila verrattain hyvä. Kuolemantapauksia ei ollut. Hoidettujen lasten lukumäärä oli 92.

Sattuneet tautitapaukset näkyvät seuraavasta yhdistelmästä:

Tauti	Tapauksia	Tauti	Tapauksia
Vatsa- ja suolitulehdus	4	Suurentuneet nielurisat	6
Angina	3	Sokeritauti	1
Influenssa	6	Ihottuma	3
Keuhkoputkentulehdus	5	Verenheikkous	2
Korvatulehdus	5	Vajaakykyisyys	4
Imurauhastulehdus	2		<u>Yhteensä 64</u>
Vihurirokko	9	Näistä hoidettiin sairaalassa:	
Vesirokko	11	Tulirokko	1
Tulirokko	1	Angina	1
Paise	2	Sokeritauti	1
			<u>Yhteensä 3</u>

Vertauksen vuoksi esitettäköön tässä yhteydessä lääketieteen- ja kirurgiantohtori E. Lepón julkaisema taulukko, joka näyttää pikkulasten kuolleisuuden eli siis vuotta nuorempana kuolleet 1,000 elävänä syntyntä kohden Euroopan eri maissa v. 1937:

Maa	‰	Maa	‰	Maa	‰
Islanti	33	Suomi	69	Italia	109
Hollanti	38	Irlanti	73	Kreikka	121
Norja	¹⁾ 42	Danzig	75	Tsekko-Slovakia ..	122
Ruotsi	46	Pohjois-Irlanti	77	Unkari	134
Sveitsi	47	Skotlanti	80	Puola	136
Englanti ja Wales	58	Latvia	85	Jugoslavia	141
Saksa	64	Itävalta	90	Bulgaria	150
Ranska	65	Viro	91	Portugal	151
Tanska	66	Belgia	92	Neuvosto-Venäjä ²⁾	167
Luxemburg	67	Espanja	²⁾ 109	Romania	178

Taulukosta näkyy, että vaikka Suomi eri maihin verrattuna onkin jo 11 sijalla pikkulasten kuolleisuuden vähentämistä tarkoittavassa kilpailussa, ei tämä kuolleisuus, jos tilastot paikkansa pitävät, ole Sofianlehdön lastenkodissa ollut erikoisen suuri edellä mainitun kymmenvuotiskauden vaikeimpinakaan vuosina.

Menot ja tulot

Lastensuojelutoiminnan aiheuttamat bruttomenot olivat v. 1940 lautakunnan tilinpäätöksen mukaan ⁴⁾ 17,270,567: 90 mk, jakautuen seuraaviin eriin:

Lastensuojelulautakunta	mk	1,354,569: 60
Lastenkodit	»	2,726,381: 75
Vastaanotto- ja ammattioppilaskoti	»	635,666: 85
Toivolan koulukoti	»	1,060,421: —

¹⁾ v. 1936. — ²⁾ v. 1935. — ³⁾ v. 1928. — ⁴⁾ Bengtsärin koulukodin sekä Sofianlehdön ja Reijolan lastenkotien kaupunginhallituksen käyttövaroillaan suorittamat evakuoitokustannukset on jätetty laskelman ulkopuolelle.

Kasvatuksellisesti laiminlyötyjen lasten koulukodit ...	mk	3,026,380: —
Lastenhoidonneuvolat	»	217,646: 85
Sijoitus yksityishoitoon ja jatko-opetus	»	4,561,753: 30
Keuhkotautisten lasten hoito	»	616,056: —
Tylsämielisten, aistivallisten ja raajarikkoisten lasten erikoishoito ja opetus	»	455,197: —
Lasten hammashoito, kesävirkestystoiminta sekä matkakulut	»	170,871: 95
Lastenvalvojan kansliamenot sekä aviottomain lasten avustaminen	»	54,319: 55
Koulukotien maatilat	»	1,917,354: 05
Avustukset yksityisille lastensuojeluyhdistyksille	»	473,950: —
Yhteensä mk		17,270,567: 90

Näiden menojen lisäksi oli rakennustoimiston tilille viety alla mainittujen lastenhuoltolaitosten huoneistojen korjauskustannuksia seuraavat määrät:

Bengtsårin koulukoti	mk	1,851: 50
Ryttylän koulukoti	»	37,779: 45
Toivoniemen koulukoti	»	46,460: 45
Vastaanotto- ja ammattioppilaskoti	»	546: 35
Toivolan koulukoti	»	33,424: 80
Sofianlehdon pikkulastenkoti	»	20,624: 60
Reijolan lastenkoti	»	10,086: 80
Kullatorpan lastenkoti	»	22,568: 05
Yhteensä mk		173,342: —

Lastensuojelutoiminnasta saadut tulot nousivat v. 1940 6,459,201: 05 mk:aan jakautuen seuraaviin eriin:

Lastenhoidosta saatua korvausta:

valtiolta	mk	524,827: 75	
vierailta kunnilta	»	605,329: 45	
yksityisiltä korvausvelvollisilta ...	»	794,528: 25	
		mk	1,924,685: 45
Koulukotien valtionapu v:lta 1940	»	1,492,780: 75	
Koulukotien oppilastöistä	»	128,958: 95	
Ammattioppilaskodin hoidokeilta	»	30,400: —	

Maatilat tilittäneet:

Bengtsårin tila	mk	120,343: 65	
Toivoniemen tila	»	424,229: 40	
Ryttylän ja Siltalan tilat	»	1,079: 228: 90	
Toivolan tila	»	427,356: 60	
		mk	2,051,158: 55
Laitosten ja maatilojen henkilökunnan suorittamat luon- toisetujen korvaukset	»	829,617: 35	
Lastenhoidonneuvolain valohoitomaksut	»	1,600: —	
Yhteensä mk		6,459,201: 05	

Kun nämä tulot vähennetään edellä mainittujen kustannusten yhteis-
summasta 17,443,909: 90 mk:sta, jää kaupunginkassaa rasittaviksi netto-

menoiksi 10,984,708: 85 mk eli 106,269: 90 mk vähemmän kuin edellisenä vuonna. Tämä kustannusten pieneneminen johtui pääasiallisesti Bengtsårin koulukodin ja maatilán toiminnan keskeytymisestä kohta Moskovan rauhan jälkeen.

Koulukoteihin kuuluvien tilojen maatalouskirjanpidossa, jossa on huomioitu myöskin vuoden lopussa olevat maatalousvarastot, tehtiin tilinpäätös siten, että laitosten käyttämistään rakennuksista maataloilille suoritettamat vuosivuokrat, Bengtsårissa 44,872: 20 mk, Toivoniemessä 53,100 mk, Ryttylässä 359,350 mk ja Toivolassa 97,600 mk eli yhteensä 554,922: 20 mk, joista laitosten tuloihin sisältyy 30 %:n valtionapu, siirrettiin kaupunginkassaan kaupungin näihin kiinteistöihin sijoittamien pääomien korkohyvitykseksi. Näiden suorituksen sekä erinäisten maanparannus- ja maatalousrakennuskustannusten kuoletusten jälkeen osoitti maataloustilien päätös voittoa Toivoniemessä 16,893: 60 mk, Ryttylässä 11,630: 45 mk ja Toivolassa 20,612: 05 mk eli yhteensä 49,136: 10 mk. Bengtsårin tila sitä vastoin tuotti edellä mainitusta syystä 94,615: 70 mk:n suuruisen tappion. Kunkin tilán nettotuotto otettiin vähennyksenä huomioon koulukotien valtionavun lopputilityksessä.

Eri laitosten varsinaiset menot, yksityishoitoon lähetettyjen lasten vaatetus sekä henkilökunnan luontoiseduistaan suorittama korvaus toimihenkilöiden palkoista poisluettuna, nousivat v. 1940 seuraaviin määriin:

	Kaikkiaan, mk	Lasta ja päivää kohden, mk	Lasta ja vuotta kohden, mk
Sofianlehdon pikkulastenkoti	1,522,937: —	42: 65	15,612: 87
Reijolan lastenkoti	437,273: —	35: 44	12,972: 51
Kullatorpan lastenkoti	348,716: 40	27: 66	10,124: 56
Vastaanottokoti	474,855: 40	34: 76	12,723: 06
Ammattioppilaskoti	103,887: 95	19: 52	7,145: 84
Toivolán koulukoti	951,722: —	35: 80	13,103: 99
Bengtsårin koulukoti	461,800: 80	92: 89	¹⁾ 34,001: 02
Tavolan koulukoti	209,391: 35	20: 03	7,331: 60
Ryttylän koulukoti	1,673,071: 50	48: 08	17,599: 13
Toivoniemen koulukoti	408,189: 35	24: 05	8,803: 61
Yhteensä mk	6,591,844: 75	38: 01	13,897: 95

Edellä mainitut päivä-kustannukset jakautuvat eri laitoksissa seuraavalla tavalla:

Menoerä	Lastenkodit					Koulukodit					Kaikkiaan
	Sofian- lehto	Reijola	Kulla- torpa	Vastaa- nottokoti	Ammatti- oppilaskoti	Toivola	Bengtsår	Tavola	Ryttylä	Toivo- niemi	
P e n n i ä											
Palkkaukset	1,904	2,072	1,603	1,325	836	1,941	7,997	1,054	2,205	1,178	1,934
Vuokra, lämpö ja valo	1,442	695	282	1,092	110	465	496	200	1,327	308	850
Ruokinta	448	429	521	645	720	742	499	469	780	607	605
Vaatetus ja kalusto	275	239	265	286	185	320	72	191	341	217	274
Muut menot	196	109	95	128	101	112	225	89	155	95	138
Yhteensä	4,265	3,544	2,766	3,476	1,952	3,580	9,289	2,003	4,808	2,405	3,801

¹⁾ Bengtsår lakkautettiin maaliskuun 22 p:nä 1940 ja toimi siis vain 82 päivää.

Jos otetaan huomioon myöskin rakennustoimiston omilla määrärahoiltaan eri lastenhuoltolaitoksissa suorittamat huoneistojen korjauskustannukset, yhteensä 173,342 mk, saadaan keskikustannukseksi lasta ja päivää kohden kaikissa laitoksissa 38: 97 mk sekä lasta ja vuotta kohden 14,279: 87 mk.

Edelliseen vuoteen verraten kohosivat lasten varsinaiset hoitokustannukset kaikissa muissa koko vuoden toimineissa laitoksissa, paitsi Reijolassa, Tavolassa ja Toivoniemessä, keskimäärin 3: 11 mk lasta ja päivää kohden, esiintyen tämä lisäys pääasiallisesti palkkaus-, lämpö- ja ruokintamenoissa. Poikkeuksellisen suuri menojen lisäys — 40: 52 mk lasta ja päivää kohden — Bengtsärissa johtui tämän laitoksen lakkauttamisesta ja sen asioiden jälkiselvityksen aiheuttamista kustannuksista.

Yksityisen lastensuojelutoiminnan tukeminen

Niinkuin edellä olevasta menojen luettelosta ilmenee, jaettiin lastensuojelulautakunnan menoarvioon merkityistä varoista v. 1940 avustuksina yksityisille lastensuojelujärjestöille yhteensä 473,950 mk. Tästä saivat *Lastentyökotiyhdistys* kouluikäisten lasten päiväkotien ylläpitoa varten 100,000 mk; *Yhdistys koteja kodittomille lapsille* Haagassa ylläpitämänsä lasten vastaanottokodin avustamiseksi 16,000 mk; *Kenraali Mannerheimin lastensuojeluliitto* Lastenlinnan neuvonta-aseman ylläpitämiseksi 26,250 mk sekä *saman liiton Helsingin osasto* yksinäisiä naisia ja heidän lapsiaan varten ylläpitämänsä Sophie Mannerheimin kodin tukemiseksi 30,000 mk; *Suomen lastenhoitoyhdistys* lastenkotiensa avustamiseksi 106,700 mk; *Helsingin kaupunkilähetys* ylläpitämiensä Korson poikakodin, Kilon tyttökodin ja Pasilan lastenhuoltolan avustamiseksi 30,000 mk; *Maitopisaryhdistys* avunannosta äitiysavustuksien jakamisessa ja lastenhuoltoasemien ylläpitoa varten 150,000 mk; sekä *Pelastusarmeija* sen ylläpitämien lastenkotien ja lastenseimien tukemiseksi 15,000 mk.

Näiden avustuksien lisäksi jakoi kaupunginhallitus lautakunnan tilien ulkopuolella yleishyödyllisten yritysten ja laitosten määrärahasta lastensuojelutarkoituksiin yhteensä 80,250 mk. Näistä varoista saivat *Helsingin nuorten miesten kristillinen yhdistys* sekä sen Sörnäisissä, Pasilassa ja Käpylässä toimivat osastot suorittamansa nuoris- ja poikatyön tukemiseksi yhteensä 10,400 mk; *Svenska kristliga föreningen av unga män* kasvatussosiaalisen työnsä tukemiseksi ja vähävaraisten poikain kesävirkestystoimintaa varten 2,900 mk; *Helsingin nuorten naisten kristillinen yhdistys* ylläpitämänsä tyttökotia ja kasvatussosiaalista työtänsä varten 19,000 mk; *Helsingin Poikakotiyhdistys* ylläpitämänsä poikakodin tukemiseksi 11,000 mk; *sairaanhoidattajat H. Kivimäki* Leppävaarassa sijaitsevan pikkulastenkotinsa avustamiseksi 7,000 mk; *Caritas* niminen lasten kesäsiirtola toimintansa tukemiseksi 2,500 mk; *Teollisuusseutujen evankelioimis-seura* Kalliolan poika- ja tyttökerhotyön kannattamiseksi 10,000 mk; *Lastenkoti Bethel* Haagassa 4,000 mk ja *Kaupunkilähetys* vapaan lasten- ja nuorisotyön sekä lasten kesäsiirtola- ja puutarhatoiminnan tukemiseksi 13,450 mk.

Kaupungin avustamain yksityisten lastenhuoltolaitosten toiminnan valvominen oli lähinnä lautakunnan lastenhuollontarkastajan tehtävänä, ja on hän antanut tässä suhteessa tekemistään havainnoista kaupunginhallitukselle eri selostuksen.

Lahjoitusrahastot

Lastensuojelulautakunnalle kuului muutamia varattomien lasten hyväksi lahjoitettuja, rahatoimiston hoidossa olevia rahastoja. Sen lapsensa itse imettäville äideille kehoituspalkkioina jaetun 1,900 mk:n lisäksi, mistä on jo mainittu toisessa yhteydessä, myönnettiin näiden rahastojen korkovaroista kertomusvuoden kuluessa yhdelle pojalle opintojensa tukemiseksi yhteensä 7,000 mk. Nämä menot huomioonottaen nousivat näiden rahastojen pääomat ja käytettävissä olevat korkovarot joulukuun 31 p:nä 1940 seuraaviin määriin:

	Pääoma, mk	Korot, mk
Adolf Holmgrenin lahjoitusrahasto turvattomille äideille ja lapsille	40,000: —	6,108: 50
L. A. Grönholmin Helsingin orpolasten rahasto	8,362: 35	929: —
Bergman-puolisoiden lahjoitusrahasto jatko-opetuksen hankkimiseksi turvattomille lapsille	61,000: —	3,425: 50
M. Kotschakin lastenvaatetusrahasto	52,200: —	6,148: 15
Aina ja Ivar Gordien lahjoitusrahasto	37,710: 10	—
Johan Gustaf Rosenbergin rahasto	11,877: 90	1,817: 30
Lasten kesäsiirtolain rahasto	20,350: 35	3,113: 60
Yhteensä	231,500: 70	21,542: 05

Hyvösen lastenkoti

Lastensuojelurahastoihin kuuluu myöskin aviopuolisoiden G. ja M. Hyvösen kaupungille lahjoittama omaisuus, jonka pääoma oli kertomusvuoden lopussa 2,075,559: 80 mk sekä käytettävissä olevat korot 243,242: 95 mk. Tämän rahaston korkovaroilla ylläpidetään Kotkankadun talossa n:o 14 n. 30 hoitopaikkaa käsittävää lastenkotia puutteenalaisille suomea tai ruotsia puhuville eri ikäisille lapsille. Laitoksen hoidoikeilla on myöskin oma Hyvölä niminen kesäkoti Vihdin pitäjässä Enäjärven rannalla. Lastenkodin hallintoa hoitaa lastensuojelulautakunnan kolmeksi vuodeksi kerrallaan valitsema johtokunta, johon kuuluivat talousneuvos M. Sillanpää puheenjohtajana sekä muina jäseninä lastentarhaintarkastaja E. Borenius, varatuomari M. Mustakallio, kansakoulujen taloudenhoitaja S. Ojanne ja professori A. Ylppö.

Lastenkodin johtajana sekä samalla johtokunnan sihteerinä toimi neiti L. Siirala ja lääkärinä lääketieteellisensiaatti R. Granholm. Lisäksi kuului laitoksen henkilökuntaan lastentarhanopettaja, 2 lastenhoitajaa, keittäjä, siivooja ja ompelija.

Toukokuun 1 p:stä lukien otettiin kotiin puutarhanhoidon opettaja, jonka tehtäviin kuuluu lasten puutarhatöiden ohjaaminen kesäisin ja ompelutöiden talvisin. Virkaa tosin ei ole vakinaistettu.

Lapsia oli kodissa kaikkiaan 39, joista poikia oli 18 ja tyttöjä 21. Edellisestä vuodesta oli jäljellä 31 lasta ja vuoden aikana otettiin uusia 8. Kodista muutti pois 7 lasta ja 32 lasta jäi kodin hoitoon v:ksi 1941. Lasten ikä vaihteli 2 vuodesta 17 vuoteen. Hoitopäiviä oli kaikkiaan 13,590.

Vuoden kuluessa sattui lasten keskuudessa 8 sikotautitapausta ja 6 influenssatapausta.

Lastenkodin menot v. 1940 olivat seuraavat:

Menoerä	Kaikkiaan, mk	Lasta ja päivää kohden, mk	Menoerä	Kaikkiaan, mk	Lasta ja päivää kohden, mk
Palkat	158,327: —	11: 65	Vuokra	50,000: —	3: 68
Talous	99,896: 40	7: 35	Kulungit	19,593: 60	1: 44
Vaatetus	29,448: 80	2: 17			
Kalusto	11,304: 90	—: 83			
Lämpö ja valo	9,187: 30	—: 68			
			Yhteensä	377,758: —	27: 80

Tuloja oli kaikkiaan 383,528: 60 mk, joista säästöä edellisestä vuodesta 27,788: 45 mk, lasten elatusmaksuja 46,570 mk, henkilökunnan suorittamia luontoisetujen korvauksia 43,840 mk, säätiön varoja ¹⁾ 265,000 mk sekä pankkitilin korkoja 330: 15. Säästöä jäi v:een 1941 5,770: 60 mk.

¹⁾ Tähän sisältyy arvioitu vuokra, 50,000 mk.